Published by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc., U. S. A.
and BYELORUSSIAN CANADIAN ALLIANCE

Беларус

ЦАНА — PRICE 50 ¢

Address:
BIELARUS
166-34 Gothic Drive
Jamaica, N. Y. 11432

ЧАСАПІС БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЕ АМЭРЫКІ — BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER OF NORTH AMERICA

Год XVII. № 110 — Травень 1966. — NEW YORK — TORONTO — May 1966. — Vol. XVII. № 110

ДАВЕР ТРЭБА АПРАЎДАЦЬ

Ужо ўвайшло ў традыцыю, што кажнае сьвяткаваньне ўгодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі становіцца як-бы падсумаваньнем і ідэйным завяршэньнем за папярэдні год нацыянальнай актыўнасьці Беларусаў у Вольным Сьвеце. Таксама сталася ўжо традыцыяй, што кажныя сакавіковыя ўгодкі — гэта маніфэстацыя беларускай нацыянальна-вызвольнай ідэі перад грамадзтвамі, палітычнымі й дзяржаўнымі дзейнікамі тых краёў, у якіх знаходзяцца большыя групы беларускае палітычнае эміграцыі. Таму кажныя ўгодкі 25 Сакавіка — гэта строгі экзамен нашае грамадзкае дасьпеласьці, арганізацыйнае актыўнасьці й ідэйнае моцы.

Усе гэтыя аспэкты аднолькава важныя й прычынова ўзаемна між сабой павязаныя. Яны ў сваёй сукупнасьці найлепш паказваюць той або іншы ўзровень нашае грамадзкае працаздольнасьці й нацыянальнага дынамізму.

Выходзячы з такіх прынцыпаў, нельга яшчэ раз не вярнуцца да сёлетніх угодкаў 25 Сакавіка ў Задзіночаных Штатах Амэрыкі, справаздачам зь якіх быў прысьвечаны ўвесь папярэдні падвойны нумар „Беларуса", і не асэнсаваць іх з агульных нацыянальных і палітычных пазыцыяў.

З гэных справаздачаў было ясна, што нашае грамадзтва ў Амэрыцы праявіла ўсё-ж у высокай ступені і сваю грамадзкую сьпеласьць, і палітычную выпрацаванасьць, і арганізацыйную спраўнасьць. І гэта ня толькі ў ньюёркаўскім цэнтры, але й бадай што ў кажным, большым і меншым, зарганізаваным беларускім асяродзьдзі.

Сёлетняе сьвяткаваньне сакавіковых угодкаў паказала й пацьвердзіла наагул ведамы факт, што спасярод беларускіх грамадзкіх арганізацыяў у Амэрыцы вядучую ролю адыгрывае Беларуска - Амэрыканскае Задзіночаньне, як арганізацыя жыцьцяздольная, стала актыўная й ідэйна здаровая. Бадай што ўсе сьвяткаваньні сакавіковых угодкаў і зьвязаныя зь імі выступленьні навонкі праводзіліся ў рамах і ад імя гэтае арганізацыі, зь ейнае ініцыятывы й ейнымі стараньнямі. Не пярэчыць таму й той факт, што ў такім важным беларускім пункце, як Чыкага, сьвяткаваньне сакавіковых угодкаў ладзіла Згуртаваньне Беларусаў штату Ілінoй, якое адно арганізацыйна незалежнае ад БАЗА, але ідэйна нічым ад яго ня розьніцца. Усьведамляючы гэтую аднолькавасьць ідэйных прынцыпаў ды згодна супрацоўнічаючы із Згуртаваньнем Беларусаў штату Ілінoй, БАЗА не рабіла нават спробаў дзеля заснаваньня ў Чыкага свайго аддзелу, каб не ўводзіць непатрэбнага дубляваньня тае самае дзейнасьці.

БАЗА, пазбыўшыся нядаўна дэструкцыйнага элемэнту ў сваім нутры, стала на здаровы грунт і сканцэнтравала сваю ўвагу на дзейнасьці канструктыўнай і творчай. Гэта й выявілася ў тым высокім нацыянальным уздыме й патрыятычным энтузіязьме, зь якімі ўсюды ў Амэрыцы былі праведзеныя сёлетнія сакавіковыя ўгодкі.

Ня трэба, аднак, закрываць вачэй і на недахопы ў нашай арганізацыі. Найбольшая зь іх — гэта тое, што актыўныя ў розных нацыянальных мерапрыёмствах бываюць звычайна толькі адзінкі. Іншыя-ж — або толькі спачуваючыя, або абыякавыя. Таму найважнейшым далейшым заданьнем як Галоўнае Управы БАЗА, гэтак і ўправаў аддзелаў грамадзка зактывізаваць як найбольшую колькасьць сваіх сяброў і прыхільнікаў ды зрабіць арганізацыю як найбольш спружыністай, грамадзка здысцыплінаванай і пэрманэнтна дзейнай.

Найпаважнейшым, аднак, дасягненьнем БАЗА, што выявілася ўжо ад некалькіх год і мела асаблівыя ўдачы сёлета, — ягоная дзейнасьць навонкі — нацыянальная рэпрэзэнтацыя й прапаганда Беларусі сярод амэрыканскіх дзяржаўных, палітычных і грамадзкіх дзейнікаў ды здабываньне сярод гэтых дзейнікаў сымпатыі й палітычнага падтрыманьня для беларускае нацыянальна-вызвольнае справы. Гэтую нязвычайна важную й адказную работу ад шэрагу год праводзіць у Амэрыцы бадай што выключна БАЗА й мае ўжо на гэтым адрэзку паважныя дасягненьні.

З нагоды сёлетніх сакавіковых угодкаў былі прадстаўнікамі беларускага праваслаўнага й каталіцкага духавенства прачытаныя малітвы за Беларусь у вабедзьвюх палатах амэрыканскага Кангрэсу — Сэнаце й Палаце Прадстаўнікоў, дэлегацыі БАЗА былі прынятыя Віцэ-Прэзыдэнтам ЗША, сэнатарамі й кангрэсмэнамі, прыхільнымі нам сэнатарамі й кангрэсмэнамі было сказана падчас кагрэсавых сэсіяў звыш сарака прамоваў у вабароне нацыянальных і палітычных праў беларускага народу.

Бальшыня сёлетніх прамоваў у Кангрэсе вызначалася глыбокім веданьнем гісторыі Беларусі, беларускіх нацыянальных праблемаў і палітычным падтрыманьнем незалежніцкіх ідэяў 25 Сакавіка. У гэтых прамовах шырака былі выкарыстаныя матарыялы пра Беларусь і Акт 25 Сакавіка, якія загадзя перад гэтым разаслала Галоўная Управа БАЗА. У штатах і гарадох Амэрыкі, у якіх пражывае большая колькасьць Беларусаў, губэрнатары й бурмістры (мэры), таксама ў выніку адпаведных захадаў БАЗА, абвесьцілі адмысловымі праклямацыямі дзень 25 Сакавіка Днём Незалежнасьці Беларусі.

Так як Галоўная Управа БАЗА ў маштабе агульнаамэрыканскім, гэтак паасобныя аддзелы БАЗА ў Нью Джэрзі, Кліўлендзе, Дэтройце, Нью Ёрку, Лёс Анджэлесе, а ў Чыкага — Згуртаваньне Беларусаў штату Ілінoй, у маштабах лякальных, абмежаваных да адпаведных штатаў і гарадоў, годна й аўтарытэтна зарэпрэзэнтавалі сёлета беларускую справу перад Амэрыканцамі.

Нельга не адзначыць, што таксама важную работу ў галіне вонкавае рэпрэзэнтацыі выканала на сваёй тэрыторыі Згуртаваньне Беларусаў Канады. ЗБК, скаардынаваўшыся зь Беларускім Нацыянальным Аб'еднаньнем у Каардынацыйным Камітэце Беларусаў Канады, на сакавіковыя ўгодкі мела паважны водклік у дзяржаўных і палітычных дзейнікаў Канады. Гэта нас цешыць перш-наперш таму, што між Беларусамі Канады й ЗША ад даўжэйшага часу існуе сталае цеснае супрацоўніцтва.

Прынятая на ўрачыстай сакавіковай Акадэміі ў Нью Ёрку Рэзалюцыя была перасланая Прэзыдэнту ЗША Ліндану Б. Джансану, які даў яе сваю апрабату, даручыўшы Дзяржаўнаму Дэпартаманту зьвярнуцца да Галоўнай Управы БАЗА з афіцыйным лістом, які з гледзішча на ягоную палітычную вагу, зьмяшчаем ніжэй у ангельскім арыгінале:

The President has asked to reply to your letter of March 27, enclosing a copy of the Resolution adopted by the Convention of Americans of Byelorussian Descent which was held in New York on March 27. I have brought the Resolution to the attention of officers of the Department of State who are concerned with Byelorussian affairs.

Permit me to wish continued success to the Byelorussian-American Association. Groups like yours can play a significant role in promoting understanding among the widely diversified groups and interests that comprise the American community.

Гэта — выражэньне вотум даверу да БАЗА, ягонай творчай пазытыўнай дзейнасьці й палітычнай лініі ды заахвочаньне ў такім-жа кірунку разьвіваць і далейшую дзейнасьць. Гэткім парадкам, сваёй канструктыўнай дзейнасьцяй і ейнай палітычнай ськіваванасьцяй БАЗА заваявала высокі аўтарытэт і заслужанае прызнаньне з боку найвышэйшых дзяржаўных органаў ЗША.

Гэта, бясспрэчна, вялікае палітычнае дасягненьне, але й ня меншая адказнасьць, як перад тымі, ад каго гэты давер атрыманы, так і перад тымі, каму давер быў дадзены. Астаецца дзеля гэтага выказаць нашае агульнае жаданьне, а хіба-ж і пажаданьне ўсіх Беларусаў добрае волі, каб здабытыя нацыянальныя й палітычныя пазыцыі БАЗА былі нятолькі ўтрыманыя й апраўданыя, але каб яны з кажным годам пашыраліся й замацоўваліся. А гэта магчыма толькі й вылучна творчай, канструктыўнай і высока ідэйнай канкрэтнай работай.

У ЗНАК ПРЫХІЛЬНАСЬЦІ

Ужо пасьля выхаду папярэдняга нумару „Беларуса" й зьмяшчэньня ў ім на 1-ай бачыне фатаграфіі з прыняцьця Віцэ-Прэзыдэнтам ЗША Губэртам Г. Гамфры дэлегацыі БАЗА 25 сакавіка сёлета, Віцэ-Прэзыдэнт пераслаў усім удзельнікам дэлегацыі гэтыя-ж фатаграфіі зь імяннымі дэдыкацыямі й собскаручнымі подпісамі. Адзначаем гэты факт, як вымоўную азнаку асаблівай прыхільнасьці Віцэ-Прэзыдэнта ЗША да Беларусаў Амэрыкі й іхнай найбольш аўтарытэтнай арганізацыі — БАЗА.

„ЦЕНІ З ТАГО СЬВЕТУ"

(Адкуль бярэцца праблема „бебурнацаў"?)

У беларускім савецкім друку вядзецца апошнім часам сэрыя артыкулаў розных аўтараў і ў розных газэтах пад агульным загалоўкам „Цені з таго сьвету". Артыкулы скіраваныя супраць гэтак званых „бебурнацаў"—беларускіх буржуазных нацыяналістых — за мяжой. Савецкі чытач „Зьвязды" ці „Літаратуры і Мастацтва" напэўна пытацца сам у сябе: адкуль гэта пачалі брацца гэтыя „цені"? Гэтулькі год на балонах друку было ўсё ціхагладка, бебурнацкі нацыяналізм савецкай уладзе не пагражаў, і раптам як грымоты зь яснага неба — бебурнацы!

Прычым характэрна, што спэцыялістыя ад бебурнацкае пагрозы пішуць найбольш аб тым, што, быццам-бы, рабілася 20-25 год таму ў часох вайны, і надта-ж скупа аказваюцца пра тое, што-ж гэткага небясьпечнага робяць замежныя бебурнацы цяпер? І затым ніяк не адкараскацца ад настырлівага пытаньня: Навошта рэспубліканскаму друку спатрэбілася тэма бебурнацкае мінуўшчыны, тымчасам, калі вакол гэтулькі іншых актуальных сучасных тэмаў? Ці не таму адно — напрошваецца адказ — што ў сучаснай Савецкай Беларусі зьявіліся не „з таго сьвету", а на гэтым, свайго роду бебурнацы — новыя нейкія бебурнацы, якіх трэба адстрашваць, прыпісваючы ім ідэялягічнае сваяцтва зь бебурнацамі ваенных часоў? Бо інакш, як вытлумачыць новую сэрыю артыкулаў „Цені з таго сьвету"?

Я. Запруднік

ДА 450-ГОДЗЬДЗЯ БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

У газэце „Зьвязда" за 28 красавіка сёлета было зьмешчанае інтэрвю з акадэмікам Кандратам Крапівом пра тое, як будзе адзначанае ў Беларусі 450-годзьдзе беларускае кнігі ў 1967 годзе. Крапіва назваў розныя мерапрыёмствы, што маюць быць праведзеныя з гэтае нагоды, ды зазначыў, што будзе выдадзеная гісторыя беларускага кнігадруку.

Трэба спадзявацца, што гісторыя гэтая будзе напісаная на іншым, справядлівейшым прынцыпе, чымся той што клаўся дасюль у васнову гісторыі беларускае культуры. Дасюль гісторыя беларускае культуры пісалася паводля прынцыпу тэрытарыяльнага: там, дзе канчалася мяжа БССР, там абцінаўся й засяг беларускае культуры. Да чаго вядзе гэткі злаўмысны прынцып, назочна паказвае, прыкладам, трэйці том „Дакумэнтаў і матар'ялаў зь гісторыі Беларусі". Гэтая грубая кніга выдадзеная Інстытутам гісторыі АН БССР у 1915-м годзе пад рэдакцыяй акадэміка Перцава. Том абыймае пэрыяд беларускае гісторыі ад 1900 да 1917 году.

У кнізе знаходзім матар'ял № 339, загалоўлены „Пэрыядычныя выданьні ў гарадох Беларусі, ад 1901-га да 1916-га году". У сьпісе пэрыядычных выданьняў пералічана 135 газэтаў і часапісаў, усе выдаваныя парасейску. Гэты мамэнт расейскасьці адзначаны і ў прадмове да зборніка, у якой чытаем: „На заканчэньне другога разьдзелу пададзены сьпіс газэтаў, што выходзілі на тэрыторыі Беларусі. Усе яны друкаваліся ў расейскай мове". Ці-ж праўда? А што-ж тады сталася з „Нашай Доляй" й „Нашай Нівай" што выходзілі ў Вільні ў пэрыядзе ад 1906 да 1914 году? Няўжо-ж гэтыя дзьве газэты не належаць да беларсукае гісторыі? А ня ўлучаныя яны ў сьпіс толькі дзеля таго антынавуковага прынцыпу, паводля якога беларуская гісторыя звужаецца да межаў БССР.

У прадмове да таго-ж зборніка кажацца: „Царызм душыў нацыянальную культуру Беларусі, адкрыта праводзіў палітыку гвалтоўнае асыміляцыі".

Але што можа быць больш гвалтоўна асыміляцыйнага, больш антынавуковага й бяссэнсоўнага, як пісаньне гісторыі беларускае культуры на тэрытарыяльным прынцыпе абчыкрыжанае БССР?!

Трэба выказаць спадзяваньне, што гісторыя беларускага друку да 450-гадовага юбілею будзе напісана на здаровым навуковым прынцыпе й ахопіць усе землі, на якіх выяўляла сябе беларуская культура.

Я. Запруднік

МАЙКЛ ФІЕН УЗНОЎ КАНГРЭСМЭНАМ

Беларуская калёнія ў Кліўлендзе была вельмі зацікаўленая сёлетнімі передвыбарамі ў Кангрэс ЗША й прыняла ў іх актыўны ўдзел.

Ведамы і ўплывовы даўгагодні кангрэсмэн Майкл Фіен, які рэпрэзэнтаваў дагэтуль 20-ы выбарны дыстрыкт у штаце Огаё, гэтым разам меў моцнага канкурэнта ў перадвыбарах у васобе кангрэсмэна Майкла Сьвіні. Гэты апошні із сваймі залішне левымі паглядамі ня цешыцца сымпатыямі ў Беларусаў, а таму ўся беларуская калёнія Кліўленду была ўлучылася ў выбарную акцыю й аддала свае галасы за прыяцеля паняволеных народаў, ды толькі прыяцеля, а й актыўнага змагара за справу іхнага вызваленьня.

Кангрэсмэн Фіен заўзяты антыкамуністы й стаіць на прынцыпе падзелу якой-бы там ня было — чырвонай ці белай Расейскай імпэрыі. Аддзел БАЗА ў Кліўлендзе знаходзіцца зь ім у вельмі добрым і цесным кантакце. Ён выступае ў нас з прамовамі на розных нашых імпрэзах. Ён ушанаваў сваёй прысутнасьцяй дзень 25 сакавіка летась, а таксама й сёлета ён быў галоўным прамоўцам на нашай сакавіковай акадэміі.

У довад сваёй удзячнасьці, Аддзел БАЗА індарсаваў ягоную кандыдатуру з 20-га выбарнага дыстрыкту і праводзіў у ягоную карысьць передвыбарную кампанію. 13 красавіка ў гатэлі Стэтлер у Кліўлендзе адбылося спатканьне розных арганізацыяў, радных гораду й прыватных асобаў з кангрэсмэнам Фіенам. Аддзел БАЗА на спатканьні рэпрэзэнтавалі сп. сп. К. Кіслы, Я. Раковіч, К. Калоша і С. Карніловіч, а Беларускі Вызвольны Рух быў прадстаўлены сп. сп. Я. Шымчыкам і С. Рамановскім.

Уночы 3 травеня, падчас падлічаньня галасоў, аж да самай раніцы ў галоўнай гасподзе Фіена сябры беларускай кліўлендзкай калёніі разам з кангрэсмэнам чакалі на вынікі й супольна перажывалі радасьць з перамогі. Кангрэсмэн Майкл Фіен атрымаў бальшыню галасоў, будучы выбраным у Палату Прадстаўнікоў Амэрыкі на наступныя два гады.

Гэта перамога ня толькі кангрэсмэна Фіена, а й усяе беларускае эміграцыі.

С. К.

У Беларускім Інстытуце Навукі й Мастацтва

12 сакавіка ў Нью Ёрку адбылося чарговае паседжаньне Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва з рэфэратам др. В. Тумаша на тэму: „Калі нарадзіўся й калі памёр доктар Скарына?"

Час нараджэньня й час сьмерці Францішка Скарыны доўга заставаліся цёмнымі неразьвязанымі пытаньнямі ягонае біяграфіі, незважаючы на тое, што розныя здогады й дапушчэньні ставіліся аб гэтым ужо ад мінулага стагодзьдзя. Што да часу нараджэньня, дык галоснаю ў сваю пару была „астралягічная" гіпатэза 1925 году дацэнта менскага ўнівэрсытэту М. Шчакаціхіна. Апіраючыся на Скарынаў гэрб, маладзік у сонцы, як на довад, Шчакаціхін за час праўдападобнага нараджэньня Скарыны прыймаў дату зацьменьня сонца 1486 году.

Пасьля крытычнага агляду, дый супастаўленьня зь ведамымі сяньня біяграфічнымі фактамі ўсіх гіпатэзаў і прапанаваных датаў, за прыблізны час нараджэньня Скарыны даводзіцца прыняць год 1485-ты. Затое яўна непраўдападобны, бо запозны, год 1490-ты, дадзены як найпазьнейшы магчымы яшчэ ў мінулым стагодзьдзі П. Валадзіміравам. Апіраючыся на гіпатэтычны 1490 год Валадзімірава ў друку БССР летась сьціпла й адзначалася „475-годзьдзе нараджэньня Скарыны".

Калі час нараджэньня Скарыны й сяньня азначыць можна толькі вельмі прыблізна, дык, у выніку нававыяўленых апошнімі гадамі архіўных і летапісных вестак, час ягонай сьмерці ўдалося ўстанавіць ужо даволі дакладна. У рэфэраце быў дадзены ход тых марудных росшукаў, дый пералік адпаведнае дакумэнтацыі й фактаў, што апошнімі гадамі давялі да азначэньня часу сьмерці доктара Скарыны: другая палова 1540-га году.

Дык важныя вельмі, бо межавыя, гады зачаткаў і завяршэньня Скарынавае біяграфіі, раскрытыя сяньня ўжо натолькі, што дазваляюць тарнаваць, дзе мэтазгодна й патрэбна, гэткі спосаб датаваньня нараджэньня й сьмерці доктара Францішка Скарыны: 1485? — 1540.

Б. С.

BIELARUS
Byelorussian Newspaper of North America
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.
and BYELORUSSIAN CANADIAN ALLIANCE

Address in U.S.A.: 166 — 34 Gothic Drive, Jamaica, N. Y. 11432.
Address in Canada: Byelorussian Canadian Alliance
524 St. Clarence Avenue Toronto 4, Ont.
Subscription $ 6.00 yearly.

БЕЛАРУС — Беларуская газэта Паўночнае Амэрыкі
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.

Выдаюць: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне
й Згуртуваньне Беларусаў Канады.
Выпіска зь перасылкою — 6 дал. на год.

НАД СЬВЕЖАЙ МАГІЛАЙ

ДОКТАР СТАНІСЛАЎ ГРЫНКЕВІЧ

Вестка аб сьмерці Доктара Станіслава Грынкевіча мяне ашаломла сваёй неспадзяванасьцяй, што не магу ўраўнаважыць сваіх думак, пішучы гэтыя словы апошняга разьвітаньня зь ім.

Блізка супрацоўнічаць зь Нябожчыкам давялося мне ўсяго каля двух год: з восені 1941 да восені 1943. За гэны, хоць і кароткі, час былі мы нагэтулькі зрадніліся, што Стась, ці як яго мы найчасьцей звалі, Стасюк, і сяньня мне ўяўляецца маім сябрам зь дзяцінства.

Нашае спатканьне, як потым і разьвітаньне адбылося ў досыць спэцыфічных абставінах. Пазнаёміў нас мэцэнас Мікола Шкялёнак у сваёй рэдакцыі газэты „Раніца" ў Бэрліне. Якраз варочаючыся з Гэстапа, я зайшоў да Шкялёнка, каб расказаць яму, як мяне там тэрарызавалі допытамі пра маю „антынямецкую дзейнасьць" у Францыі, пра нашую беларускую там арганізацыйна-вайсковую акцыю й г. д. Грынкевіча-ж яшчэ хвалявалі ўспаміны з карнага лягеру, куды ён быў папаў за свой пратэст супраць высылкі гратуляцыйнай тэлеграмы Гітлеру.

Было гэта так. У лягеры ваеннапалонных ахвіцэраў польскіх нацыянальных мяншыняў, выдзеленых ад ваеннапалонных Палякаў, была група й ахвіцэраў Беларусаў. Старастам лягеру быў найстарэйшы там чынам маёр, не Беларус. У дзень заняцьця Немцамі Парыжа згаданы маёр у асысьце нямецкіх ахвіцэраў выстраіў лягер дзеля абвешчаньня ім гэнае „радаснае" навіны. Маёр пры гэтым адразу-ж прачытаў зрэдагаваную ўжо ім прывітальную тэлеграму Гітлеру з нагоды ўзяцьця нямецкай арміяй Парыжа. На запытаньне маёра: „хто супраць?" — зь беларускага шэрагу дробная з выгляду, але энэргічная ў рухах постаць адбіла некалькі крокаў наперад. „Катэгарычна супраць! Нясумяшчальна з годнасьцяй ахвіцэра!.. На нас мундзіры польскіх ахвіцэраў... Мы яшчэ палонныя... Не ў вайсковай традыцыі, каб палонны гратуляваў свайго панявольніка... Францыя ня была ніколі ворагам Беларусі, часьцей прыяцелем... Як беларускі ахвіцэр стану на фронт толькі супраць ворагаў беларускага народу..." Гэта быў паручнік Станіслаў Грынкевіч.

З лягеру Грынкевіч быў уміг забраны жандармэрыяй і адпраўлены ў карны вайсковы лягер, дзе прасядзеў больш за паўгода (здаецца, каля 8 месяцаў). За ягонае вызваленьне энэргічна змагаўся ксёндз Вінцэнт Гадлеўскі пры дапамозе праф. фон С. Мэндэ. Але як пазьней высьнілася, галоўную ролю ў Грынкевічавым звальненьні адыграла тое, што паручнік Станіслаў Грынкевіч гэтымі сваймі паводзінамі, годнымі запраўднага ахвіцэра, ачараваў генэрала, кантролю якога падлягаў гэны лягер. Выйшла нешта падобнае, як калісьці з палонным маладым паручнікам Л. Н. Талстым, калі правадыр каўказкіх паўстанцаў Шаміль загадаў: „Адвесьці назад, да рускіх, гэта цікавы чалавек!"

Доктар Грынкевіч быў чалавекам запраўды цікавым, арыгінальным і вартасным. Быў ён асабліва цэнным у руху нашага вызвольнага змаганьня. Сёй-той яго не разумеў. Некаторыя ўважалі яго „наіўным", палітычна „нетактоўным". Было гэта больш чымся непаразуменьне. Грынкевіч належаў да такіх людзей, у дзейнасьці якіх ня бывае ніводнага выпадковага, непрадуманага руху. Палітычна, філязафічна й маральна ён быў скрышталізаваны. На першым месцы ягонай жыцьцёвай квінтэсэнцыі было змаганьне за волю беларускага народу, за незалежнасьць Беларусі.

Грынкевіч быў цьвёрда веруючым хрысьціянінам-каталіком, але не каталіком фанатыкам, як некаторыя дзякуючы непаразуменьню ўяўлялі яго. Ён быў вельмі ляяльны й талерантны да ўсіх формаў рэлігіі ў Беларусі яшчэ шмат раней, чымся былі абвешчаныя прынцыпы гэтае талерантнасьці апошнім Ватыканскім Саборам.

Нэталерантнасьць **Грынкевіча** праяўлялася **адно тады**, калі праз любую царкву, у тым ліку й каталіцкую, прасочвалася ў нашае нацыянальнае жыцьцё атрута ці хоць-бы прытручваньне. Гэтага быў Грынкевіч бязьлітасным ворагам.

У змаганьні за зьдзейсьненьне нашых нацыянальных ідэялаў Грынкевіч моцна верыў у сілу апостальства. Апостальства ня ў пустаслоўі, ня ў дэклямацыях пустых словаў, а ў дзеяньні. За ўспомненыя мною два гады супольнай маёй зь ім працы мне давялося быць навочным сьветкам гэтага. Падчас першага нашага спатканьня ў Шкялёнка, ад якога мы чакалі рады абодвы, як нам далей быць, атрымалі такі адказ: „У расейскіх царскіх праўнікаў была такая формула для дэфініцыі сытуацыі, падобнай да нашай: „оправдать и подвергнуть строгому наблюдению". На Беларусі было-б добра... Там, як што, дык у лес..., а тут дзе дзенешся? Легальна вас туды ня пусьцяць, нелегальна-ж... Пачакаем павароту ксяндза Вінцэнта, а пакульшто бярыцеся за камітэт".

І мы ўзяліся. Беларускі Камітэт Самапомачы ў Бэрліне дагэтуль існаваў толькі на паперы. Чатырох зь пяцёх сяброў ягонай управы, маладыя хлопцы Акінчыцавай групы, былі ў сталых разьездах, найчасьцей па Беларусі. БКС ня меў нат свайго памешканьня. Ня было й фармальнага дазволу ад нямецкіх уладаў на ягонае існаваньне. Шкялёнак апрацаваў быў у свой час статут, надрукаваў яго ў „Раніцы", і яму ў Гэстапо сказалі: „На вашую адказнасьць можаце дзеіць". Так нам і сказаў Шкялёнак: „На маю адказнасьць".

Для нас гэта было вельмі выгадна. Тое, што Шкялёнак карыстаўся ў Немцаў аўтарытэтам, нікога з нас не бянтэжыла. Шкялёнка мы ўсе знալі, як добрага беларускага патрыёту, ахвярнага й адважнага дзеяча. На скліканай Шкялёнкам сходцы нашай бэрлінскай калёніі я з Грынкевічам былі выбраныя на найадказьнейшыя становішчы ў БКС: я за старшыню, Грынкевіч за генэральнага сакратара.

Паводля ўпляванае праграмы на бліжэйшы час, мы мусілі заняцца ваеннапалоннымі Беларусамі з польскае арміі. Каля сарака іх тысячаў былі ўжо зволененыя з палону й знаходзіліся на цывільнай працы. Каля гэтульксі-ж прабывала яшчэ ў лягерах у стане ваеннапалонных, але ўжо выдзеленых ад Палякаў. Спаміж звольненых часамі пражывала разам у прыхвабрычных памешканьнях групамі да ста чалавек, а ў вялікіх індустрыяльных цэнтрах (Брэмэне, Гамбургу, Кэнігзбэргу) і тысячамі.

Была гэта вельмі сымпатычная й інтэлігентная моладзь. Праведзеная намі анкета выявіла, што, не зважаючы на ведамую недаверлівасьць Палякаў да Беларусаў, амаль пятая частка гэтае беларускае моладзі мела падахвіцэрскія рангі. Гэтая моладзь проста захоплівала й падымала нашы энтузіязм у камітэцкай працы.

Моладзь гэная была моцна патрыятычная. Гарнулася да веды, асабліва да пазнаньня гісторыі Беларусі. Курсамі беларусаведы, якія былі намі арганізаваныя ў некаторых пунктах, як Бэрліне, Пазнані, Кэнігзбэргу, усіх ахапіць было нельга. Неабходнае было выдавецтва, кнігі, мастацкая літаратура, брашуры, якія абміналі-б нямецкую цэнзуру. Але як было на ўсё гэта здабыць паперу пры такой суровай у Немцаў рэглямантацыі?

Стась Грынкевіч выявіў і ў гэтай галіне нязвычайныя здольнасьці. Запісаўшыся дакончываць свае мэдычныя студыі, па дарозе з унівэрсытэту ён прыяжджаў абчэплены пакункамі да 10-ёх, часам нат да 20-ёх кілягармаў ратататарнай паперы. Хутка дзесьці раздабыў таксама й ратататар і аж чатыры машынкі да пісаньня. Хутка мы не маглі ўжо ўтапіцца у вадным, хоць і прасторным, памешканьні (былой краме) пры адной з галоўных вуліц Бэрліну. Стась прыдбаў недалёка й другое памешканьне з трох пакояў. Ратататар наш працаваў бязупынна, часамі ў „дзьве зьмены". І усё, што друкавалася, толькі пад „цэнзурай" мэцэнаса Шкялёнка. Падручнік „Гісторыя Беларусі ў картах" выйшаў аж чатырма выданьнямі, заспакоіў ён ня толькі смагу сяброў БКС у Нямеччыне, а й апынуўся ў шмат якіх беларускіх школах на бацькаўшчыне.

Свае любілі Грынкевіча галоўна за ягоныя палымяна-шчырыя, прыгожыя й патрыятычныя прамовы. Чужых, нат ворагаў часамі Грынкевіч бянтэжыў адвагай гэнага свайго апостальства. Для яго абсалютна ня існавалі такія абставіны, якія-б змусілі яго дзеіць наперакор свайго пераканаﾅьня.

У верасьні 1943 году было пастаноўлена, каб я аб'ехаў Беларусь. Асабліва гэтага дамагаўся Усевалад Родзька. Грынкевіч прынёс мне „пропуск" і я цішком зьнік, быццам выехаў на правінцыю. Але штосьці праз тыдзень Акінчыцавы хлопцы паставілі на ногі Гэстапа. Калі пасьля аб'езду Беларусі я прыбыў у Беласток, дык Хв. Ільляшэвіч і інж. Ул. Тамашчык прачыталі мне нязвычайны для Грынкевіча ягоны панічны ліст, што „калі зьявіцца ў Вас Абрамчык, каб адразу-ж вярнуўся ў Бэрлін".

У Бэрліне выясьнілася, што Грынкевіч турбаваўся не за сябе, як заложніка, а баяўся, каб мяне „ня цапнулі" ў Беларусі. Ён хацеў, каб няўхільны над намі „суд" адбыўся ў Бэрліне нам разам. У Бэрліне была атмасфэра нэрвовая й цяжкая. Крымінальны інспэктар Гэстапа Стэфанс праводзіў мяне із Стасям із свайго бюра ў арыштанцкую дзесьці каля Александарпляцу. Груба вылаіўшыся і паказаўшы нам месца, із злосьцяй хляснуў дзьвярыма, перакруціўшы ключ у дзьвярах. Сядзець там доўга нам не давялося. Праз гадзіны чатыры той самы Стэфанс нас забраў і прывёў да свайго шэфа маёра Вольфа. „Суд" быў ужо там на месцы. Сваім складам ён нас проста ашаломіў: былі гэта тры падручныя Акінчыца й калішні сакратар інж. А. Шкуткі, а тады кіраўнік г. зв. Беларускага Прадстаўніцтва. Нам не запрапанавалі нат сесьці, мы перад „судом" стаялі. Стэфанс, у ролі пракурора, пачаў пералічваць усе „злачынствы" БКС. Мне-ж асабіста было прыпомнена ўсё чыста, пачынаючы ад маёй дзейнасьці ў Парыжы, канчаючы маёй нелегальнай паездкай у Беларусь.

Я час ад часу пазіраў на Стася. Ён стаяў, як струна, пражэктарам перакідваў свой войстры пагляд з аднаго „судзьдзі" на другога. Рукі здраджвалі нэрвовасьць ці хутчэй за ўсё нецярплівасьць.

Пытаньне маёра Вольфа: „У якіх вы дачыненьнях з Абрамчыкам?" Грынкевіч, нат і не задумоўваючыся, адказаў: „Як двух найшчырэйшых сяброў, зьвязаных супольнымі ідэялямі й супольнай мэтай".

Такі адказ зьбянтэжыў увесь „суд". Нейкі час запанавала маўчаньне. „Хацеў-бы слова!" — парушыў цішыню Грынкевіч. „Але не да суду, а як беларускі ахвіцэр да нямецкага ахвіцэра..." Маёр, трохі зацяўшыся, дае згоду.

Прамова Грынкевіча трывала з дваццаць хвілін. Калі мне Бог дазволіць калісьці выдаць мае ўспаміны, Стасяву прамову зьмяшчу поўнасьцяй. Была гэта найпрыгажэйшая з усіх прыгожых Стасявых прамоваў, якія я чуў.

На заканчэньне сваёй прамовы Грынкевіч сказаў: „Вы абвесьцілі вайну юдаізму, а для нас (паказваючы рукой на Акінчыцавых хлопцаў) гадуеце найгоршага выданьня „Юдаў". Маёр аж падскочыў з крэсла, разгубіўся ды зь вінаватай мінай: „А што я маю рабіць, калі яны мне не даюць спакою, амаль штодня: БКС тое, Абрамчык тое, Абрамчык гэта..."

Прысуд маёра Вольфа зьдзівіў усю беларускую калёнію Бэрліну. Я із сям'ёй быў вывезены ў Парыж толькі пад г. зв. дамашні арышт, а Грынкевіч пакінуты ў Бэрліне. Я глыбака перакананы, што ў гэткім фінале адыйграла сваю ролю „прамова ахвіцэра да ахвіцэра". Ды больш чымся перакананы, бо перад прамоваю Стася маёр Вольф прагаварыўся быў, што ўжо было пастаноўлена „ізаляваць" мяне дзесьці ў Нямеччыне.

Вось такім у маёй памяці астаўся наш дарагі Доктар Станіслаў Грынкевіч. Пасьлей нас разьдзяляла адлегласьць. Гады праз гады спатыкаўся я зь ім. Апошні раз бачыў яго гады чатыры таму. Цяжкая прафэсія пачынаючага ў амэрыканскіх абставінах лекара, залішне цесныя правінцыяльныя рамы для грамадзка-палітычнага жыцьця — усё гэта сьціскала ягоныя арліныя крылы, а разам з гэтым і ягонае сэрца — сэрца вялікае, шляхотнае, патрыятычнае.

Адна сяброўка пісала мне з пахаронаў: „На паніхідзе ўся кліўлендзкая калёнія плача. А я гляджу ўвесь час на Стася й ня верыцца, што ён памёр. Ён такі прыгожы, як жывы, як калісьці ў Бэрліне, трошкі мо пасталеў. Мне здаецца, што вось расшчэпіць рукі і скочыць да нас, у чымсьці горача пераконваючы. Але я апамятваюся, далучаюся да ўсіх — хліпаю..."

А ўчора ліст ад сяброў з Кліўленду: „Ведаеце, Доктара няма! Чулі, што маеце прыехаць у ЗША. Не забудзьцеся-ж на нас, нам гэтак цяжка!"

І мне цяжка, дарагія Сябры. Цяжка, шкода! Палівайце кветкі на Ягонай магіле. Хай яму будзе лёгкай чужая зямелька!

Мікола Абрамчык

НАД ТРУНОЙ НЯБОЖЧЫКА

Не зважаючы на працоўны дзень і ўліўны дождж, у пахароннай урачыстасьці сьв. пам. Доктара Станіслава Грынкевіча ў чацьвер 21 красавіка прыняла ўдзел бадай што ўся беларуская калёнія ў Кліўлендзе й прыбылыя зь Нью Ёрку, Дэтройту й Канады найбліжэйшыя сябры й супрацоўнікі Нябожчыка.

Цела Грынкевіча, памерлага ў панядзелак 18 красавіка перад паўднём на ўдар сэрца, знаходзілася ўвесь час у вадным з пахаронных дамоў Кліўленду. З усіх бакоў адкрытай труны, зьверху й зьнізу, было мноства жывых кветак, пераважна белага й чырвонага колеру розаў, нарцызаў і хрызантэмаў, перавязаных бел-чырвона-белымі нацыянальнымі стужкамі. А між імі былі й вянкі ад Прэзыдэнта й Рады БНР, ад Галоўнай Управы БАЗА, ад Сэктару Рады БНР у Амэрыцы, ад беларускіх арганізацыяў Канады, а найбольш ад Кліўленду — усіх мясцовых арганізацыяў, прыяцеляў, сяброў і проста знаёмых.

Напярэдадні пахаронаў за вечны супакой Памерлага адслужыў у пахаронным доме паніхіду настаяцель мясцовага прыходу БАПЦарквы а. А. Крыт, а ў дзень пахаронаў—Божую Службу беларускі каталіцкі ксёндз Ф. Чарняўскі, а пасьлей ёнжа адправіў адпаведныя малітвы ў пахаронным доме і на могілках. Падчас паніхіды й на могілках пяяў царкоўны хор пад кіраўніцтвам сп. К. Кіслага.

Над магілай Нябожчыка прамаўлялі: сп. В. Семянчук — ад Кліўлендзкіх сяброў Рады БНР, сп. А. Шукелайць — ад Сэктару Рады БНР у Амэрыцы, д-р Ст. Станкевіч — ад Галоўнай Управы БАЗА, сп. А. Каханоўскі — ад беларускага грамадзтва Кліўленду, а. Ф. Чарняўскі.

Пасьля пахаронаў адбыўся ў залі пад царквой памінальны абед, падчас якога прамовам у чэсьць сьвятой памяці Нябожчыка ня было канца. Апрача паўторных прамоваў усіх тых, што гаварылі над магілай, яшчэ прамаўлялі наступныя асобы: сакратар Галоўнай Управы ЗБК д-р Раіса Жук-Грышкевіч, старшыня Кліўлендзкага Аддзелу БАЗА сп. С. Карніловіч, віцэ-старшыня Галоўнай Управы БАЗА й прадстаўнік ад Дэтройту д-р Я. Сажыч, старшыня мясцовага Аддзелу ЗБМА сп. Ул. Дунец, д-р Б. Рагуля, сп. М. Страпко, сп. А. Стрэчань, сп. К. Кіслы, сп. М. Белямук і іншыя.

Кажны з прамоўцаў аднаўляў у памяці нейкі іншы эпізод з жыцьця Нябожчыка, кажны падчыркваў нейкую іншую рысу характару Ягонага. Але ўсе бяз вынятку прамоўцы былі згодныя ў дзьвюх рэчах: першае, што Памерлы быў заўсёды, запраўдным і паўнацэнным чалавекам, чалавекам зь вялікае літары, які любіў запраўднай чалавечай любоўю іншых людзей, а ягоная вера ў чалавека часамі была пасунутая навет да наіўнасьці; другое, што Ён быў гарачым і глыбокім беларускім патрыётам, самаахвярным для нацыянальнае справы, а ягоная патрыятычная любоў да Беларусі нярэдка межавала з фанатызмам у найлепшым сэньсе гэтага слова.

Сьвядомыя гэтых высокіх людзкіх і нацыянальных якасьцяў Памерлага, усе Кліўлендзкія Беларусы, навет і тыя, што пры жыцьці нярэдка розьніліся зь Ім у тактыцы нацыянальнага змаганьня, прыйшлі на пахароны, каб выказаць свой нявымоўны жаль па Ягонай страце й аддаць заслужаную чэсьць Ягонай Памяці.

Ст. Станкевіч

СЯБРЫ-БЕЛАРУСА-ЧАЛАВЕКА

ГЭТА БЫЛО У БЭРЛІНЕ

Наведваньне Беларускага Камітэту Самапомачы ў Бэрліне ў лістападзе 1942 году паэткай Натальляй Арсеньневай і сьпеваком Міхасём Забэйдам-Суміцкім. У самым нізе пасярэдзіне — Станіслаў Грынкевіч

Пасьля выбуху ў 1941 годзе вайны із Саветамі, Беларусаў з польскага войска, зволненных зь лягераў для военнапалонных, Немцы дамоў ня пусьцілі, а ўсіх затрымалі ў Нямеччыне працаваць на хвабрыках і ў сельскай гаспадарцы. Шукаць нейкага выхаду для сябе й іншых із жменькай сяброў па „офлягу" адным зь першых прыбыў у Бэрлін і сьветлай памяці Стасюк Грынкевіч.

Пасьля нейкага часу ўдалося тут Стасюку дабіцца прыйма ў Бэрлінскі унівэрсытэт, каб прадаўжаць свае мэдычные студыі, якія ён амаль да палавіны давёў яшчэ перад вайной у Вільні, а ў Бэрліне закончыў у апошнім годзе вайны. Навука, аднак, ня перашкаджала яму прыймаць актыўны ўдзел у нацыянальна-грамадзкім жыцьці беларускай бэрлінскай калёніі, якая, у моц важных падзеяў, шпарка павялічалася, бо прылучаліся да яе й тыя Беларусы, што былі вывезеныя на працу ў Нямеччыну.

Стасюк Грынкевіч быў адным з галоўных памочнікаў інж. Міколы Абрамчыка пры заснаваньні, а пазьней пры вядзеньні на працягу ўсіх год вайны Беларускага Камітэту Самапомачы ў Бэрліне. Намінальна ён быў сакратаром, але як той, што вельмі хутка апанаваў нямецкую мову ня толькі вусна, але й пісьмова, а так-жа як чалавек, з талентам знаходжаньня людзей, спрыяльных беларускай справе, ён быў і рэпрэзэнтантам навонкі, і перакладнікам, і адміністратарам Камітэту.

Вясной 1942 г. Камітэт Самапомачы зарганізаваў настаўніцкія курсы, атрымаўшы раней ад Остміністэрыум абяцаньне, што абсыльвонты курсаў змогуць паехаць працаваць настаўнікамі на Беларусь. З вялікім запалам працавалі курсанты й выкладчыкі між якім быў Стасюк Грынкевіч. Але й гэтым разам надзеі ня збыліся. Курсы былі праведзены; каля 30-ці чалавек праслухалі іх, але нікога на Беларусь не паслалі.

Студыюючы ў унівэрсытэце, Стасюк Грынкевіч меў шырокія знаёмствы й сувязі із студэнтамі шмат якіх іншых народаў — Скандынаўцаў, Баўгараў, Славакаў, Украінцаў. Ува ўсіх бываў, усіх інфармаваў аб нашай нацыянальнай справе ды сваім энтузіязмам і рухлівасьцяй, як пазьней даводзілася чуць, ствараў у іх ураженьне аб нязвычайнай дынамічнасьці ўсёй нашай арганізацыі.

Уроджаная рухлівасьць і таварыская выробленасьць дазвалялі яму свабодна й поўна трымацца ў любых абставінах і таварыстве. Гэтыя здольнасьці мы адкрылі ў ім яшчэ ў Вільні й нераз пры зборцы ахвяраў на тую ці іншую мэту, мы дэлегавалі Стасюка ў „вышэйшыя (багацейшыя) сфэры" ды даручалі яму прымаць важнейшых гасьцей на нашых нацыянальных імпрэзах. Памятаю, незадоўга перад сваёй трагічнай сьмерцяй, у Бэрлін прыехаў наш драматург Франьцішак Аляхновіч. Із Стасюковае ініцыятывы мы адведалі яго ў гатэлі, не прадчуваючы, што гэта была першая й апошняя для нас нагода пазнаёміцца з нашым выдатным драматургам і артыстым.

Будучы гарачай і інтэнсыўнай натуры, Стасюк усё браў сэрцам, ніколі часткай ці паловай, а заўсёды цалюткім сэрцам. Калі ў што верыў, дык із сілай, мяжуючай з фанатызмам, калі-ж сумляваўся, даходзіў траха да поўнага бязьвер'я, праўда, гэтае апошняе здаралася ў яго рэдка. І ўсё-ж, бадай ніколі не здаралася, каб сваім бескампрамісовым, нярэдка выбуховым выступленьнем кагосьці абразіў, найчасьцей сьцягваў пяруны абурэньня на сваю собскую галованьку.

Непасільная жыцьцёвая ноша, якую ня толькі цяжкая эміграцкая доля, але нярэдка й ён сам дабраахвотна ўскладаў на свае плечы, перадчасна зламала кволыя фізычныя сілы, але не кранула моцнага духа. Свой маладняцкі ідэалізм — непахісную веру ў нашую справу, веру ў чалавека й спагаду ў дачыненьні да яго Стасюк захаваў да апошніх дзён свайго жыцьця.

В. Пашкевіч

ПАД ЦЯЖКІМ УРАЖАНЬНЕМ

У панядзелак 18 красавіка, як маланка, прынеслася ў Клілўлендзе вельмі сумная вестка аб перадчаснай і неспадзяванай сьмерці сьв. пам. Доктара Станіслава Грынкевіча. Шмат сярод нас у Амэрыцы й іншых краёх Вольнага Сьвету такіх, што зналі Доктара Грынкевіча яшчэ на бацькаўшчыне, а некаторыя й супрацоўнічалі зь ім. Мне-ж удалося ўпяршыню сустрэцца зь ім дваццаць год таму ў Нямеччыне. Ваенныя падзеі й паўторная камуністычная няволя змусіла нас, у тым ліку й Доктара Грынкевіча, пакінуць родную бацькаўшчыну і йсьці ў шырокі сьвет не патое, каб знайсьці там новую бацькаўшчыну й асабісты дабрабыт у ёй, але каб у вабставінах поўнае свабоды працягваць змаганьне за нашыя нацыянальныя ідэялы.

Праўда, далёка ня ўсе асталіся вернымі гэтым ідэалам. Шмат якія, асяліўшыся ў Амэрыцы, пусьціўшыся ў пагоню за матарыяльным дабрабытам і асабістымі выгодамі, хутка забыліся пра гэтыя вышэйшыя ідэалы, горш таго, некаторыя зь іх, невядома дзеля якой мэты, але із яўнай шкодай для нацыянальнай справы, пачалі займацца інтрыгамі й ачэрніваньнем тых, што, ня ў прыклад ім, сталі цьвёрда на нацыянальных пазыцыях.

Але многія іншыя, магчыма нат бальшыня, інакш разумелі свой побыт у краёх Захаду. Яны ўважалі, што іхным нацыянальным абавязкам — працягваць усякімі спосабамі змаганьне за нацыянальныя ідэялы, дзеля якіх яны пакінулі бацькаўшчыну. Да такіх Беларусаў належаў і сьв. пам. Доктар Грынкевіч. Ён бесьперапынна працаваў над тым, каб задзіночыць усіх Беларусаў ў вадну цесную й нацыянальна дзейную беларускую сям'ю. Не зважаючы на тое, што ён быў рымакаталіком, вельмі цешыўся, што мы — праваслаўныя Беларусы адбудавалі Беларускую Аўтакефальную Царкву на чужыне, і сам асабіста для патрэбаў гэтае Царквы ў Клілўлендзе разам із сваёй сям'ёй не шкадаваў вялікіх ахвяраў. Ён заўсёды цьвердзіў, што незалежная нацыянальная царква — гэта найважнейшая перадумова й да дзяржаўнай незалежнасьці.

Памерлы быў бязьмежна добрым для ўсіх і рад быў памагчы кажнаму, хто толькі гэтае дапамогі патрабаваў. Дабро беларускай справы было яму над усё. Цешыўся з дасягненьняў XI Кангрэсу БАЗА й адначасна шкадаваў, што ня ўсе Беларусы задзіночыліся ў гэтай моцнай нацыянальнай арганізацыі.

Гэтая надмерная й непасільная працавітасьць можа й была прычынай ягонай перадчаснай сьмерці. Першы раз ён меў атаку сэрца 21 сакавіка ў часе працы ў шпіталі. Нікому не дазволена было яго адведваць, але калі ён крыху ачуняў, дык падкрадаўся да тэлефону й паведамляў нас аб сваім здароўі. Мы вельмі цешыліся й дзякавалі Богу, што ён перамог гэную першую атаку сэрца. Апошні раз я адведаў яго разам зь Янам Лукашэвічам у апошні дзень ягонага побыту ў шпіталі. А ў сыботу 16 красавіка ён із свайго дому тэлефанаваў да нас. На нашае запытаньне аб ягоным здароўі, адказаў: „А ці-ж вы ня чуеце па маім здаровым голасе?" Гэта былі ягоныя апошнія словы да нас.

У васобе сьв. пам. Доктара Грынкевіча беларуская эміграцыя страціла вялікага патрыёту, заслужанага дзеяча й змагара за вызваленьне Бацькаўшчыны. Вечная памяць Яму!

В. Семянчук

НАД ТРУНОЙ СЯБРЫ

Цяжка пагадзіцца з фактам сьмерці блізкіх нашаму сэрцу. Цяжка пагадзіцца з тым, што чалавек, як Доктар Станіслаў Грынкевіч, поўны жыцьця, энэргіі, духовага цяпла, энтузіязму й веры ў свае ідэалы, чалавек, які імкнуўся, змагаўся, любіў і цярпеў — раптам перастаў існаваць.

Айцец Аляксандар служыць паніхіду, моліцца. Хор ціханька, быццам з-за сьвету, пяе — „Са Сьвятымі упакой, Хрысьце , Душу Раба Тваяго..." З грудзей, набраклых сьлязьмі й горам, вырываецца глушаны сілай непаслушнай волі плач, зьліваецца зь пяяньнем „Вечную памяць..."

„Хрыстос уваскрос із мёртвых, сьмерцю сьмерць паканаў і тым, што ў грабох, жыцьцё дараваў..." — сьпявае а. Аляксандар. Надзея й радасьць адзываюцца ў душы. Але джала недаверу зноў прашывае грудзі. Дык чаму-ж Цябе завезьлі на могілкі й, кінуўшы па жменьцы зямлі на Твае грудзі, пакінулі самога, каб закапаць у зямлю?

Калі-ж, закапаўшы чалавека ў зямлю, усё канчаецца, і калі няма гэнага загробнага жыцьця, як джала гэнага сумлеву падказвае нам, дык усёроўна, як калісьці Гарацы казаў: „Не памру ўвесь і большую частку мяне ня зьнішчыць Лібітынская страла". Толькі Гарацы пакінуў па сабе тамы паэзіі — мастацтва, у якое ўлажыў большую частку сваёй душы. А Сакрат не пакінуў па сабе тамоў. Ён не запісаў творства сваёй думкі. Сакратавы вучні пасьля сьмерці свайго настаўніка разьвілі й перадалі пакаленьням тое духовае багацьце, якога не магла забіць атрута ворагаў.

А ці-ж ня ёсьць несьмяротнымі для нас Франьцішак Багушэвіч, Кастусь Каліноўскі, Цётка, Іван Луцкевіч, Янка Купала? Ці ня жыве іхняя душа ў нас, калі мы ідзём за іхнымі запаветамі, іхнымі шляхамі, да вызначанае імі мэты? Дык ці-ж ня будзе душа Станіслава Грынкевіча жыць у нас, якіх ён жывіў сваім энтузіязмам, вераў у нашую ідэю, які, як гаварыў у пахароннай прамове Аўген Каханоўскі, у гэтай сваёй веры й любасьці да свайго роднага часамі даходзіў да крайнасьці? Ці-ж ня жывіў ён нашага духа прыкладам ахвярнасьці, калі для справы пайшоў быў на вялікую небясьпеку? Ці ня быў ён прыкладам шляхотнасьці, калі, вярнуўшыся із-за дратоў, не наракаў і ня шукаў вінаватых за ягоныя цярпеньні, а з гарачымі вачыма, як казаў Антось Шукелойць, гароў гатовасьцяй да далейшай ахвярнасьці?

Не, памяць аб такіх людзях не памірае, так як не памрэ тая праца, якую Станіслаў Грынкевіч прарабіў на шляху, што вядзе да нашых ідэалаў — вольнасьці й незалежнасьці Бацькаўшчыны.

Раіса Жук

Зьмітрок Бядуля = Ясакар

Сёлета 5 травеня споўнілася 80 год ад нараджэньня ў 1886 годзе ў мястэчку Пасадзец былога Вялейскага павету Самуіла Плаўніка, які пазьней стаўся выдатным беларускім пісьменьнікам, як Зьмітрок Бядуля, і паэтам, што пісаў пад псэўдонімам Ясакар. Таксама сёлета, 3 лістапада спаўняецца 25 год і ад ягонае сьмерці ў 1941 годзе.

Пачаўшы сваю літаратурную дзейнасьць, як беларускі пісьменьнік у 1910 годзе, Зьмітрок Бядуля фармальна й ідэйна ўвесь час аставаўся нашаніўцам і, пасьля Янкі Купалы й Якуба Коласа, займаў ён другое, побач зь некаторымі іншымі паэтамі й пісьменьнікамі, месца ў нашаніўскім літаратурным і нацыянальна-адраджэнскім руху. Жыд паводля паходжаньня, Зьмітрок Бядуля ўжо тады стаўся найбольш нацыянальна - беларускім пісьменьнікам як паводля перакананьня й псыхічнага складу сваёй душы, гэтак і паводля ідэйнага зьместу й стылю сваёй творчасьці. У той час, калі Максім Багдановіч першы тэарэтычна абаснаваў патрэбу выкарыстоўваньня народнае творчасьці й даў некалькі ўзораў такога выкарыстоўваньня ў сваіх вершах, Зьмітрок Бядуля ад самага пачатку й увесь час пазьней знаходзіўся ў палоне фальклёрнай стыхіі. Гэтая вось фальклёрная аснова Бядулевай творчасьці, каларыстычны элемэнт сялянскага быту, духовы сьвет людзей беларускай вёскі, захварбаваныя шчырай любасьцяй да ўсяго беларускага, і становяць тую нацыянальную стыхію, якая глыбака праявілася ў ягонай творчасьці нашаніўскага пэрыяду й не пакідала яе да канца.

Паводля ўсіх ідэйна-мастацкіх асаблівасьцяў сваёй творчасьці дарэвалюцыйнага пэрыяду быў Зьмітрок Бядуля наскрозь нашаніўцам, адным з выдатнейшых нашаніўскіх адраджэнцаў, дый біяграфічна належаў ён да тэй вядучай групы пісьменьнікаў і нацыянальных дзеячоў, што гуртаваліся вакол „Нашай Нівы". Вось гэтым ягоным нашаніўствам галоўна й вымяраецца месца Бядулі ў гісторыі беларускай літаратуры дый наагул у беларускім адраджэнскім руху.

Наступным важным і таксама вызначальным пэрыядам Бядулевай творчасьці былі гады гэтак званае „нутранае эміграцыі" ў часе ўсталяваньня й замацоўваньня савецкай улады ў Беларусі. Віктар Каваленка ў першым томе „Гісторыі беларускай савецкай літаратуры" піша: „1917-1920 гады — надзвычайна супярэчлівы пэрыяд у літаратурнай дзейнасьці Бядулі". У запраўдначасьці-ж у гэным часе ня было ніякай супярэчлівасьці ў творчасьці пісьменьніка, які, як і Янка Купала й Якуб Колас, ня прыняў бальшавіцкай рэвалюцыі, а стаў усяцэла й наважана на пазыцыях беларускай нацыянальнай рэвалюцыі. Гэты пэрыяд у Бядулевай творчасьці вымяраецца ня 1917-1920 гадамі, як піша Каваленка, а расьцягваецца на 1917-1922 гады. З аднаго боку, у гэтым часе Бядуля ўжыцьцяўляў сваю „нутраную эміграцыю" ўцёкамі ў сьвет фантастыкі й беларускай народнай міталёгіі. Сюды належыць перадусім закончаная ў 1922 годзе ягоная паэма „Зачараваны край", а так-жа напісаная адразу-ж пасьля яе ў тым-жа мітолягічна-фальклёрным духу паэма „Ярыла", якая поўнасьцяй у друку гэтак і не зьявілася дагэтуль. З другога боку, Бядуля, таксама як Купала й Колас, у творах гэтага часу беспасярэдня атакаваў савецкую рэчаіснасьць і супрацьстаўляў ёй ідэі нацыянальнага адраджэньня. Наймацнейшым паводля ідэйнай глыбіні й найвайстрэйшым у дачыненьні да чужацкіх панявольнікаў, у тым ліку й бальшавіцкіх, быў якраз Бядулеў верш „Беларусь", напісаны ў 1922 годзе. Пад ціскам палітычных абставінаў у творчасьці Бядулі пасьля 1922 году зазначыўся раптоўны пераход ад нацыянальных пазыцыяў нэгаваньня бальшавізму да ягонага вызнаньня. Калі падобны пераход у творчасьці Купалы й Коласа адбыўся паступова, зь хістаньнямі й ідэйнымі супярэчнасьцямі, дык навет з выразным бунтам супраць саветызацыі, дык Бядуля без асаблівага супраціву прыняў савецкія пазыцыі. Хоць сам належаў да старэйшага літаратурнага пакаленьня, ён далучыўся цяперака да літаратурнай арганізацыі „Маладняк". Выдадзены ў 1924 годзе зборнік ягоных вершаў „Буралом", а ў 1927 годзе зборнік „Паэмы" зьмяшчаюць ужо творы , напісаныя ў духу маладняякоўскай „бурапены" — поўныя крыклівых лёзунгаў і рэвалюцыйнай фразэалёгіі.

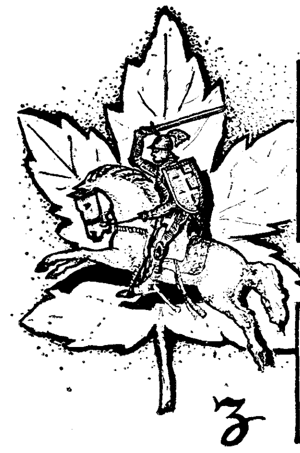
Бядулеў пераход на маладняякоўскія пазыцыі яшчэ не абазначаў поўнага адрыву ад нацыянальных ідэйна-мастацкіх традыцыяў. Бядуля робіць яшчэ спробы астацца й надалей вольным ад службовае ролі ў сваёй творчасьці. У гэтым сталася яму дапамогай паўстаньне ў 1926 годзе літаратурна-мастацкае згуртаваньне „Узвышша", сябрам якога быў Бядуля ад ягонага заснаваньня. Вынікам Бядулевага ўзвышэнства была ягоная аповесьць 1917 году „Салавей". Сваю незалежнасьць ад надзённых савецкіх праблемаў і сканцэтраваньне сваёй увагі на мастацкім аспэкце твору ўжыцьцявіў Бядуля й гэтай аповесьці ўцёкамі ў мінуўшчыну Беларусі й ейны фальклёрны сьвет. Дзякуючы гэтаму, аповесьць „Салавей", напісаная ў рамантычна - фальклёрным стылі, была ўзапраўдным мастацкім дасягненьнем пісьменьніка.

Але гэтае дасягненьне хутка было заплямленае творамі, што паўсталі ў атмасфэры маральнага тэрору канца 20-ых і пачатку 30-ых гадоў. У 1929 годзе зьявілася першая, а ў 1932 годзе другая кніга Бядулевага раману „Язэп Крушынскі". Гэты раман, асабліва ягоная другая кніга — гэта нясмачны пашквіль на нацыянальныя беларускія ідэялы, якія надаўна вызнаваў і сам аўтар. Навет у першым томе „Гісторыі беларускай савецкай літаратуры" ўспамінаецца, што ў гэтым творы „зроблены ўступкі вульгарнаму сацыялягізму". Там-жа чытаем дасложна: „Пад уплывам некаторых няправільных тэарэтычных палажэньняў таго часу ў рамане паўтораны памылковыя ацэнкі асобных мастацкіх, навуковых і палітычных зьяў 20-ых гадоў, высьмейваецца беларуская этнаграфічная і археалягічная навука, робіцца беспадстаўныя нападкі на старыя інтэлігенцкія кадры". Ня будзем уваходзіць у пытаньне, у якой ступені пісьменьнік быў змушаны ачарняць усё тое, што нядаўна было сьвятым для яго самога, а ў якой ступені дабравольна застрахоўваў сябе перад магчымымі тады нечаканасьцямі. Факт астаецца фактам, што раман „Язэп Крушынскі" — гэта найбольш вымоўны дакумант дзеяньня маральнага тэрору сталінскіх часоў у дачыненьні да беларускай літаратуры.

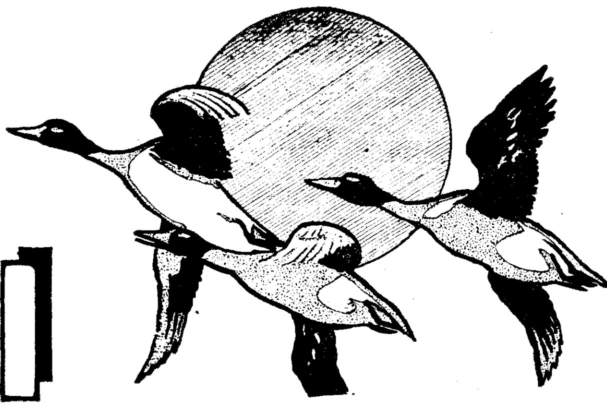
Вельмі харатэрна, што ў сваіх апошніх творах, напісаных у самым канцы 30-ых гадоў, Бядуля як-бы самарэгабілітуецца ўзноў-жа ўцёкамі ад савецкай рэчаіснасьці ў мінуўшчыну, хоць і не далёкую, бо ў часы дзяцінства, і ў сьвет народнае творчасьці. Гэтак у 1939 годзе зьявілася ягоная аўтабіяграфічная аповесьць „У дрымучых лясох". У ёй, успамінаючы гады свайго дзяцінства ў родным мястэчку Пасадзец, пісьменьнік цікава перадаў каларыт быту беларускага дарэвалюцыйнага мястэчка, асаблівасьці псыхалёгіі ягоных жыдоўскіх і беларускіх жыхароў, беды, спрычыненыя Першай сусьветнай вайной. Даючы ад самага пачатку сваёй творчасьці цімала ўвагі творам для дзяцей і для дзяцей, Бядуля цяперака завершвае гэты жанр паэтычным апрацаваньнем сюжэтаў народных казак у двух высокомастацкіх творах — у паэме 1939 году „Мурашка-Палашка" і ў празаічным апавяданьні 1940 году „Сярэбраная табакерка".

Гэтым замыкаецца трыццацёхгадовы творчы шлях Зьмітрака Бядулі, пісьменьніка й паэты, што, як і многія іншыя таго часу, будучы заўсёды на службе роднага мастацтва, перажыў маманты высокіх узвышшаў і нізкіх упадкаў. Не зважаючы, аднак, на духовае заламаньне пісьменьніка ў жахлівыя 30-ыя гады, усё лепшае й найлепшае зь ягонае творчасьці астанецца назаўсёды выдатным дасягненьнем у гісторыі беларускай літаратуры.

Ст. Крушыніч

ВЕСТКІ з КАНАДЫ

BYELORUSSIAN-CANADIAN ALLIANCE
524 St. Clarence Avenue
Toronto 4, Ont.
Матарыялы да друку, ахвяры й падпіску просім прысылаць на адрыс:
Dr. R. Zuk
54 Mary Street
Barrie, Ont. Tel. 728-7581
Advertising rate — $ 1.25 per column inch.

ВЯЛІКОДНЫ АБЕД У ТАРОНТА

Была праўдная нядзеля. Прыехалі ў Беларускі Цэнтр здалёк, таму спазьніліся на Багаслужбу. „...Усім тым, што беды й смуткі перажываюць... і Ласкі Тваёй чакаюць, усім удовам і сіротам... усяму беларускаму народу..." — чытаў ужо сьвятар.

На залі, пастаўленыя ў вялікую падкову сталы, белымі абрусамі засланыя, жанчыны каля іх увіхаюцца й застаўляюць ядой. Пасьля Багаслужбы адбудзецца вялікодны абед, які ладзіць Задзіночаньне Жанчын. Сп-ня Марыя Ганько вокам гаспадыні аглядае сталы, просіць сп. Кірку даставіць яшчэ адзін стол і больш крэслаў, бо людзей прышло болей, як спадзяваліся. Скарбнік „Вестак з Канады", карыстаючы з прысутнасьці рэдка бачаных людзей, прыймае ад іх падпіску й складчыну на газэту.

Але пара пачынаць абед. Нарэшце ўсе паселі. Устае старшыня Задзіночаньня жанчын, вітае ўсіх словамі: „Хрыстос Уваскрос!" і просіць айца Міхаіла пачаць абед малітвай. Пасьля малітвы ўсе сядаюць, апрача старшыні. Яна падымае чарку віна й словамі Якуба Коласа гаворыць:

Дай, Божа, за год дачакаць,
Здаровым, вясёлым, жывым,
І новы Вялікдзень таксама спаткаць
У добрым здароўеньку ўсім,
Каб гора й смутку ня зналі,
Дай, Божа! — разам адказалі...

І далей працягвае чытаць верш аж да слоў:

Са смакам елі і багата,
На тое даў Бог людзям сьвята.

Калі людзі пад'елі й пачалі запіваць сырную пасху кавай, старшыня зрабіла кароткі зварот да прысутных, каб ажывіць бясэду гутаркай, каб апрача ежы была й духовая страва, як казаў на апошняй у нас візыце Ўладыка Васіль: „Добра зьесьці смачны абед, але бясэдаю над бясэдамі ёсьць разумнае й добрае слова. Пэўна, Божае Слова ёсьць перш за ўсё, а пасьля слова людзкое. Во, гэта ёсьць страва для душы!" Вось гэтай стравы й нехапала. Таму ў сваім звароце старшыня Жанчын правяла параўнаньне: так, як мы нядаўна рабілі падрахунак нашага сумленьня, як адзінкі, гэтаксама Вялікдзень ёсьць добрым часам для правядзеньня падрахунку нашага нацыянальна - грамадзкага сумленьня. Яна паставіла пытаньне: якія-ж нашы нацыянальныя заданьні й абавязкі й як мы іх выконваем? Яна спадзявалася пачуць ад суродзічаў на выгнаньні словы надзеі словы любасьці да Маці-Беларусі, якая кажа словамі Купалы, што:

По грудах, камьнях хадзіла
я босай;
Крывёю чырвонай дабрыла зямлю;
На шаты мае пaглядалі з укоса
І песьню з насьмешкай віталі маю!

І сын адказаў: „Калі пытаецеся, сп-ня старшыня, дык Вам адкажу, што, на маю думку, вялікодны абед ня ёсьць часам і месцам на дыскусіі над нашымі нацыянальнымі абавязкамі, а мы павінны цешыцца й радавацца, што Хрыстос уваскрос." — Можа гэта й так, але старшыня Парахвіяльнай Рады сп. Целеш думаў, мусіць, крыху йнакш, бо ён шырака гаварыў аб працы, дасягненьнях і недахопах Парахвіяльнай Рады, ён заклікаў парахвіян да выкананьня іхніх абавязкаў. Ён сказаў: „Гавару гэта вам цяпер, бо калі буду мець іншую нагоду ўсіх вас бачыць?" І другі прамоўца гаварыў аб цяжкасьцях і дасягненьнях у грамадзкай працы. А трэйці ў сваім выступленьні выказаў думку, што за вялікодным сталом ёсьць месца й на тугу па Бацькаўшчыне, і на падрахунак нацыянальнага сумленьня. Ён прыпомніў, што ягоная маці за кажным вялікодным сталом праліла сьлязу па сыне, што быў на высылцы, ці па іншых дзяцёх няпрысутных. А й цяпер амаль кажны з нас мае сваіх найбліжэйшых у няволі й за кратамі, дый наша краіна ў няволі. Таму сярод прысутных за вялікодным сталом не адна жанчына глытала сьлязу. І ўсё-ж яшчэ адзін прамоўца дамагаўся: „Давайце скончым гэты мітынг, я ня люблю сандэй скул." Дзівіцца няма чаму. Колькі галоў, толькі поглядаў і адчуваньняў. Падрахунак нацыянальнага сумленьня праведзены ня быў, але само сумленьне было закранутае. Сказаныя словы выклікалі разважаньні, якіх хопіць на доўгі час. І гэта ўжо добра.

Абед закончыўся адсьпяваньнем нацыянальнага гімну.

СХОД ЗАДЗІНОЧАНЬНЯ ЖАНЧЫНАЎ

8-га травеня адбыўся гадавы сход Задзіночаньня Беларускіх Жанчын Канады. Із справаздачаў сябровак управы, кіраўнічак пласобных камітэтаў і старшыні выявілася, што ЗБЖК за першы год свайго існаваньня (8 месяцаў) мела 6 звычайных зборак, зладзіла 2 даклады для ўсіх Беларусаў, акадэмію ў чэсьць Цёткі, ды 3 грамадзкія абеды. Апрача гэтага, Задзіночаньне брала актыўны ўдзел у арганізацыі нацыянальных імпрэзаў, як 125-ыя ўгодкі ад нараджэньня Францішка Багушэвіча, адзначэньне Дня Гэроя Беларусі, ялінка для дзяцей, сьвяткаваньне 25-га Сакавіка; арганізоўвала для грамадзтва перакуску з гарбатай ці кавай у іншых выпадках ды брала актыўны ўдзел у арганізацыі спатканьня Новага Году. Задзіночаньне Беларускіх Жанчын займалася таксама упрыгожваньнем царквы й залі БР-ЦГ. За кароткі час існаваньня Задзіночаньне жанчыны прыдбалі ў сваю касу панад 100 даляраў чыстага даходу.

У сваёй справаздачы старшыня Задзіночаньня Др. Раіса Жук-Грышкевіч выказала сяброўкам Управы, кіраўнічкам камітэтаў ды ўсім сяброўкам шчырую падзяку за іх працавітасьць і актыўнасьць.

На прапанову Намінацыйнай Камісіі ў складзе спадарынь Лены Кулеш, Ірэны Касьцюкевіч і Ліды Целеш у новую Управу былі выбраны: на старшыню Др. Раіса Жук-Грышкевіч, на заступніка старшыні сп-ня Лена Кулеш, на сакратара сп-ня Ольга Грыцук, на скарбніка сп-ня Ліда Целеш, на сябровак Управы сп-ня Марыя Ганько і сп-ня Ірэна Касьцюкевіч.

Згодна із статутам, Задзіночаньне Беларускіх Жанчын Канады ў чэрвені закончыць свой год працы гадавым абедам, пасьля якога будзе мець вакацыі ў ліпені й жніўні, ды ўзновіць працу ў верасьні.

Першы Гадавы Сход ЗБЖК прайшоў арганізавана, у добрым настроі й сяброўскай атмасфэры й закончыўся нацыянальным гімнам.

АГУЛЬНЫ СХОД ПАРАХВІЯН

Звычайны Агульны Сход парахвіян БАПЦарквы сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронта адбываецца што два гады. Сёлетні сход адбыўся ў нядзелю 24-га красавіка ў залі Рэлігійна-Грамадзкага Цэнтру. Сход быў надзвычай працаздольны, талковы й рачовы, за якіх паўтары гадзіны былі вырашаны ўсе найважнейшыя справы. І парахвіян было нямала. Можна было з прыемнасьцяй сканстатаваць, на колькі нашы людзі вырабіліся грамадзка.

Адкрыў сход старшыня Царкоўнай Рады сп. В. Целеш і папрасіў а. Мацукевіча змовіць малітву. На старшыню Сходу быў выбраны сп. К. Акула, на сакратара сп-ня О. Грыцук і на сябру прэзыдыюму сп-ня Н. Барановіч.

Галоўнымі пунктамі парадку дня былі: справаздачы ўступаючай Царкоўнай Рады, выбары новай Царкоўнай Рады й Наглядной Рады і рознае.

Справаздачы рабілі: старшыня Царкоўнай Рады сп. В. Целеш, сакратар сп. Б. Кірка, скарбнік — сп. М. Кулеш і скарбнік фонду сьвятара сп. М. Аляксеевіч. З справаздачы старшыні выявілася, што Царкоўная Рада была вельмі чынная і працавітай, асабліва ў 1965 годзе. Апрача бягучай працы, быў адбудаваны школьны пакой, абгароджана будынак, засеены траўнікі, быў заложаны фонд на ўтрыманьне сьвятара, праведзена калядаваньне, якое дало шмат даходу, ды рабілася ўсё патрэбнае дзеля ўтрыманьня й упрыгожаньня царквы й будынку. Значна павялічыўся й лік сталых парахвіян, перавысіўшы лічбу сарака сем'яў.

Фінансавы стан Парахвіі, аб якім даў справаздачу сп. Кулеш, прадстаўляецца вельмі добра. За сваю кадэнцыю Царкоўная Рада мела $ 11.784,13 даходу. Нельга не адзначыць такіх пазыцыяў даходу, як калядоўшчыкі, якія сабралі ў часе мінулых калядаў $ 688.00, ды калядаваньне а. Міхаіла, які сабраў $ 1.366.00. Гэтыя пазыцыі вымагалі спэцыяльнага высілку, спэцыяльнай працы. З другога боку Парахвія мусіць быць удзячная сваім вернікам, якія, дзякуючы сваёй ахвярнасьці, спрычыніліся да такога паважнага даходу.

Расход выносіў $ 10.419.33. Засталося чыстага прыбытку $ 1.364.80, плюс чысты прыбытак з 1963 году $ 1.199.69 — разам чысты прыбытак Парахвіі выносіць $ 2.564.49. Паводля справаздачы сп. М. Алексеевіча, на фонд сьвятара сабрана $ 590.00. Такім чынам усіх грошы Парахвія мае $ 3.154.49.

Маем права цешыцца з такога выдатнага стану фінансаў нашай Парахвіі. Аднак не забываймася, што мы маем яшчэ доўг на будынку й сьвятару мы нічога ня плацім. Наш сьвятар а. Мацукевіч сам сябе ўтрымлівае, аддаючы бальшыню свайго часу й энэргіі на працу дзеля ўтрыманьня. На гэтым выйграе наша каса, але траціць Парахвія, бо наш сьвятар ня можа поўнасьцю ўдзяляцца сваей Парахвіі, дый сілы ягоныя трэба берагчы. У найбліжэйшым часе Парахвія павінна будзе ўзяць на сябе ўтрыманьне сьвятара. Такія разважаньні чутны былі на сходзе.

Выслухаўшы даклады Царкоўнай Рады, Сход пастанавіў даць ёй абсалютормым з падзякай.

У новую Царкоўную Раду былі выбраны: сп. сп. В. Целеш, М. Ганько, М. Кулеш, Б. Кірка, М. Алексеевіч, Л. Карыба й В. Філяновіч. Як бачым, Царкоўная Рада павялічылася да сямі асоб і бальшыню яе складаюць дасьведчаныя сябры з папярэдняй Рады. Тым ня менш, апрача старэйшых, Сход вітаў і маладых сяброў — сп. сп. Л. Карыбу й В. Філяновіча.

У наглядную Раду былі выбраны: сп. сп. А. Грыцук, М. Стальмашок і сп-ня Н. Барановіч.

Дай жа Божа ўсім выбраным здароўя, сілаў і плённай працы.

Чытайце, выпісвайце, пашырайце часапіс Беларусаў Паўночнае Амэрыкі „БЕЛАРУС"

СЁМАЕ ПАСЕДЖАНЬНЕ ГАЛОЎНАЙ УПРАВЫ ЗБК

Адбылося 17-га красавіка г. г. ў Б. Р.-Г. Цэнтры ў Таронта, узялі ў ім удзел усе сябры Галоўнай Управы. Галоўнай справай, што разглядалася на паседжаньні, была справа 17-га Агульнага Зьезду дэлегатаў і сяброў ЗБК.

Дата Зьезду вызначана на 28-га травеня ў суботу. Пачатак а гадз. 2.30 папаўдні. Месца — заля Б. Р.-Г. Цэнтру ў Таронта. У справе Зьезду пастаноўлена выдаць адмысловы камунікат, у якім мае быць пададзены парадак дня й усе інфармацыі. Камунікат пад нумарам 4 ўжо адбіты й разасланы.

ДЗЕНЬ МАТКІ Ў ТАРОНТА

Задзіночаньне Беларускіх Жанчын Канады адзначыла Дзень Маткі ў Таронта ў нядзелю 8-га травеня г. г. адмысловым абедам.

У залі БР-ГЦ ўсе сталі былі састаўлены разам, каб пад пакрыцьцём абрусамі тварыць адзін вялізарны сямейны стол. Усе маткі, жанчыны, мужчыны й дзеці селі кругом гэтага стала, застаўленага ежай. Бясэда пачалася а гадз. 1-ай папаўдні. Адкрыла яе старшыня Задзіночаньня Беларускіх Жанчын Др. Раіса Жук-Грышкевіч і папрасіла а. Мацукевіча змовіць малітву. Пасьля малітвы бясэдныя адсьпявалі „Беларусь наша маці краіна".

У знак удзячнасьці маткам дзеці паказалі сваё мастацтва. Валя Навіцкая зайграла на піяніне прыгожы вальс для матак, Гэля Барановіч прадэклямавала верш Янкі Купалы „Матцы", а Юльянка Грыцук сказала вершык з беларускай чытанкі „Сама".

Прамоўцам на абедзе быў а. Мацукевіч. Ён гаварыў аб ролі маткі ў жыцьці, у сьвеце, у народзе, у сям'і, апіраючыся на Сьвятым Пісьме й агульнай ведзе. Наканец адсьпявалі нацыянальны гімн.

Асаблівасьцяй абеду было тое, што мужчыны падавалі каву, частавалі гасьцей, а пазьней мылі пасуду, а жанчыны, як госьці, сядзелі за сталом.

Узрушаныя сумнай весткай аб сьмерці сьвятой памяці Д-ра СТ. ГРЫНКЕВІЧА выказваем тут свае найшчырэйшыя спачуваньні Жонцы Нябожчыка Спадарыні Кацярыне Грынкевіч і асірочаным дзяцём.

Рэдкалегія „Вестак з Канады" й Сябры

ПАНІХІДА ПА Д-ру ГРЫНКЕВІЧУ

У сыботу 7-га травеня ў БАПЦ сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронта была адслужана літургія й паніхіда за душу памерлага нядаўна ў Клійлендзе Д-ра Станіслава Грынкевіча.

ПРЫЕМНАЯ НЕСПАДЗЯВАНКА

Гэта часапіс на ангельскай мове выданы Ангельска - Беларускім Таварыствам у Лёндане ў Англіі: "THE JOURNAL OF BYELORUSSIAN STUDIES" vol. I, № 1 — Year I., London, 1965, p. 64. Contents; Introduction — Professor R. Auty. The writings of St. Cyril of Turau — Alexander Nadson. The Taking of Polack 1579 — An Elizabethan Newssheet. Byelorussian renaissance verse — R. Patry-Tamushanski. Kastuś Kalinoŭski — Leo Horosko. Maksim Bahdanovič in Byelorussian literature — Vera Rich. Podlasian and Polesian black ceramic ware — Gabriel Pichura. Note: William Shakespeare (1564-1964). Reviev. Chronicle for 1964.

All communications should be adressed to: The Editor, Journal of Byelorussian Studies, c/o The Anglo-Byelorussian Society, 230 The Strand, London, W. C. 2.

Як бачым — бальшыня аўтараў гэта Ангельцы, а як пазнаёмімся із зьместам, дык зар'ентуемся, як далёка нашы ангельскія прыяцелі зааванзаваны ў беларусаведзе. Гэта толькі інфармацыя. Шырэйшы разгляд зьместу часапісу мусіць быць зроблены ў адмысловай рэцэнзіі.

Ж.

„КАНЭДЫЯ СІТЫ" У НІЯГАРА ФОЛС

Гэтым летам будзе адчынена ў Ніягара Фолс мэтраполія ў мініятуры. Яна будзе называцца „Канэдыя Сіты" й будзе складацца з найболыш характэрных канадзкіх ляндмаркаў у зьменшаным відзе. Наведвальнікі змогуць пабачыць там, каля 100 найважнейшых канадзкіх збудаваньняў у згрупаваньні на 11-ці акрах. Там будуць прадстаўлены водныя шляхі, водныя прасторы й каналы, мараплавы й масты — уключна зь ведамай і найбольшай у сьвеце шлюзай-ліфтам у Пітэрборы. Там будуць прадстаўлены вуліцы, аўтабусы, чыгункі, самаходы й самалёты з аэрадромамі побач зь вялікімі індустрыяльнымі камплексамі.

Дым з будынкаў, вулічны шум і сьвісткі з хвабрык і мараплаваў дадуць рэальны выгляд гэтаму штучнаму гораду ў мініятуры. Гістарычныя месцы й помнікі таксама там будуць, побач з замкамі баронаў і збожжавымі элеватарамі ды хвабрыкамі паперы ў руху.

Як Гулівэр у Ліліпутаў, наведвальнікі будуць чуцца гігантамі сярод мадэляў, якія будуць збудаваны паводля скалі 1 інч роўны 2-м футам. І ўсё-ж некаторыя збудаваньні будуць 82 футы шырыні, а стальныя мараплавы 32 футы даўжыні. Уначы Канэдыя будзе асьветлена 40.000 лямпак і гукі аркестры будуць разносіцца па ёй.

(Канэдыен Ссін)

ЗАМАЛА АСЬВЕТЫ Ў КАНДЗКАЙ МОЛАДЗІ

Часапіс Роял Банк оф Канада за красавік непакоіцца гэтым і падае трывожную статыстыку. Аказваецца, паводля перапісу насельніцтва Канады ў 1961 годзе, 5.215.175 Канадыйцаў векам вышэй 15-ці год — 47 працэнтаў насельніцтва краіны маюць толькі пачатковую асьвету. Зь іх 184.834 ня маюць ніякай школьнай асьветы, а 858.972 ніжэй за грэйд (аддзел) 5. Рояль Банк оф Канада заклікае моладзь падагнаць сваю асьвету, пакуль ня позна, бо будучае жыцьцё больш скамплікаванае й будзе вымагаць ад яе большае асьветы й спэцыялізацыі. Перасьцярагае яе перад узрастаючай канкурэнцыяй у сэнсе лічбовым і асьветным.

Група 20-24 гады векам, што ўваходзіць у працоўныя кадры — узрастае ў 10 разоў хутчэй у 60-ых гадох, як узрастала ў 50-ых. А індустрыя вымагае цяпер куды вышэйшых кваліфікацыяў ад маладых работнікаў, чым раней. Моладзь без асьветы й кваліфікацыяў ня будзе мець ніякіх шансаў на атрыманьне працы. Таму яна мусіць ужо думаць аб гэтым і здабываць асьвету й кваліфікацыю. Часапіс падае цэлую лісту школ і унівэрсытэтаў, пры якіх моладзь на выгодных умовах можа павысіць сваю асьвету й кваліфікацыі.

ПАДЗЯКА

Задзіночаньне Беларускіх Жанчын у Канадзе складае шчырую падзяку ўсім беларускім арганізацыям, якія прыслалі нам прывітаньні з 25-ым Сакавіком.

СЛОВА МАЕ ЧЫТАЧ

НАРМАЛЬНАЕ І НЕНАРМАЛЬНАЕ

Нацыянальна сьвядомая беларуская эміграцыя колькасна невялікая, а ейная нацыянальна й грамадзка актыўная частка — яшчэ меншая. Гэта й ёсьць прычынай, што ўсе нашыя нацыянальна-палітычныя й культурна-грамадзкія патрэбы мусяць быць фінансаваныя вылучна шляхам дабравольных ахвяраў і складак. Але некаторыя Беларусы часамі выказваюць пагляд, што гэта — жабраніна, зьява ненармальная, чуць не шкодная, што трэба пастарацца мець свае грамадзкія прадпрыёмствы камэрцыйнага характару й з прыбыткаў ад іх фінансаваць усякія грамадзкія патрэбы.

Ніхто ня супраць, каб мець такія прадпрыёмствы. Але гэта зусім не абазначае, што зьбіраньне дабравольных ахвяраў — гэта нешта ненармальнае. Прыкладам, „Наша Ніва" ў увесь нашаніўскі рух, што ствалылі ў гісторыі нашага адраджэньня цэлую выдатную эпоху, званую нашаніўскай, — а з нашаніўскага руху вырас і Акт 25 Сакавіка, — фінансаваліся галоўным чынам шляхам дабравольных ахвяраў.

А ўзяць дзяржаўныя народы, перш-наперш найбагацейшую ў сьвеце дзяржаву — Задзіночаныя Штаты Амэрыкі. Хіба нідзе ў сьвеце, гэтак як у Амэрыцы, ня робіцца так шмат добрага й карыснага выпучна за дабравольныя ахвяры грамадзтва. І нікому з Амэрыканцаў ня прыходзіць нат на думку, што гэта жабраніна й наагул штосьці ненармальнае.

Дык у нас Беларусаў, што ня толькі ня маюць сваёй дзяржавы, а ў моц палітычных абставінаў апынуліся адарванымі ад бацькаўшчыны, і пагатове патрэбныя, навет канечныя дабравольныя ахвяры. Патрэбныя яны былі-б навет і тады, калі-б мы мелі нейкія іншыя крыніцы грамадзкага даходу, прыкладам, ад тых-жа грамадзкіх прадпрыёмстваў. Бо чым-бы тады маглі рэкампэнсаваць сваю грамадзкую пасыўнасьць тыя заможныя Беларусы, што ў сувязі із спэцыфікай сваёй вольнай прафэсіі ўзапраўды ня маюць часу на грамадзкую дзейнасьць?

Ненармальным ёсьць штосьці іншае. А тое, што заміж разглядаць дабравольныя грашовыя ахвяры, як нацыянальны абавязак, заміж выконваць яго з гонарам і годнасьцяй, незалежна ад таго, ці дадзены чалавек грамадзка актыўны ці пасыўны, у нас прывыклі глядзець на такія ахвяры, як на вялікую ласку, за якую невядома як трэба дзякаваць, як за нязвычайную дабрату й шчодрасьць таго, хто гэтую ахвяру дае. А нярэдка той, ад каго ўдаецца гэтую ахвяру атрымаць, кідае нешта адчэпнага, і то часам скрыгочучы зубамі, быццам яго несправядліва пакрыўдзілі. Гэта, ведама, не датычыць усіх, але ёсьць і такія.

Дык ненармальным ёсьць і тое, што ў нас няма строгага грамадзкага ўзьдзейваньня на тых, што ўхіляюцца ад грамадзкай ахвярнасьці, што ў дачыненьні да такіх людзей зусім глухая й нямая грамадзкая апінія.

Грамадзкія ахвяры неабходна разглядаць, як грамадзкі падатак палітычных эмігрантаў. Калі хтосьці ўхіляецца ад дзяржаўнага падатку, да яго дзяржава тарнуе сілу фізычнага прымусу. А ў дачыненьні да тых, што ўхіляюцца ад грамадзкага падатку, павінна грамадзкая апінія тарнаваць сілу маральнага прымусу. Зусім ненармальна, што ў нас гэтага ня робіцца.

І яшчэ ў гэтым пытаньні ёсьць штосьці ненармальнае. Калі хтосьці дае на грамадзкія патрэбы нейкую суму грошай, дык, як гаварылася, ня ведаюць, як дзякаваць такому дабрадзею. Затое калі хтосьці дае ў некалькі разоў больш за яго, але ня наяўнымі грашмі, а, як гаворыцца, натурай — сваёй бескарысьлівай сыстэматычнай працай, дык гэта ўважаецца за ніякую ахвяру. Гэта ня вымагае й ніякай падзякі, якую найчасьцей заменяе несправядлівая крытыка й злосныя напады.

Гэтым я не хачу сказаць, што за сыстэматычную грамадзкую працу, за выконваньне узложаных грамадзтвам функцыяў трэба плаціць. Якраз наадварот, за гэта плаціць мы ня ў сілах. Пэўна-ж, было-б ідэальна, калі-б мы маглі мець хоць некалькі платных грамадзкіх працаўнікоў, якія, адмовіўшыся тады ад іншай заработнай працы, увесь свой час маглі аддаваць грамадзкай працы. Але нельга пакульшто й мроіць аб гэтым, калі, прыкладам, ня перастае ўвесь час быць неразьвязанай праблемай фінансаваньне газэты „Беларус", кошты якой выносяць месячна ня больш палавіны месячнай стаўкі аднаго сярэдня платнага работніка.

У сувязі з гэтым **мы павінны строга прыдзержывацца агульнага для ўсіх прынцыпу**: усякая грамадзкая дзейнасьць павінна ў сяньняшніх абставінах выконвацца ганарова, як нацыянальны абавязак, бязь ніякае аплаты. Дастаткова зрабіць ад гэтага прынцыпу хоць адзін выняткак, як адразу-ж паслужыць ён дэмаралізуючым прыкладам для ўсіх іншых: хай працуе той, каму за гэта плацяць! Ня можа тут служыць іншым прыкладам, скажам, беларускі цэнтр адпачынку Бэлейр-Менск, дзе працаўнікі платныя. Гэта зусім нармальна, бо Бэлейр-Менск карпарацыя камэрцыйнага характару, разьлічаная на індывідуальны прыбытак ейных сяброў.

Затое вельмі неразважліва была на апошнім агульным сходзе аднае наскрозь грамадзкае беларускае ўстановы прынятая пастанова, каб мець платнага адміністратара. Калі-б гэтая пастанова была практычна ўжыцьцёўленая, дык гэта было-б шкодным патураньнем грамадзкім бязьдзейнікам: маўляў, плаціце — буду працаваць, а не — дык лепш займуся ў мой вольны ад заработнай працы час чымсьці для мяне прыемнейшым.

Другі прынцып: незалежна ад таго, ці хтосьці грамадзка дзейны ці пасыўны, але, калі дазваляюць аб'ектыўныя магчымасьці, павінен ахвотна даваць грашовыя ахвяры на грамадзкую дзейнасьць, разглядаючы сваю ахвяру не як нейкую нязвычайную ласку, а як нармальны нацыянальны абавязак, як грамадзкі падатак.

Ст. Станкевіч

У НЬЮЁРСКІМ АДДЗЕЛЕ БАЗА

У суботу 19 сакавіка 1966 г. Управа Ньюёрскага Аддзелу БАЗА ладзіла чарговы Літаратурна-навуковы вечар з дакладам др. Я. Станкевіча на тэму „Землі Вялікалітоўскія (Беларускія)".

НОВЫ МІНІСТАР ЗАМЕЖНЫХ СПРАВАЎ БССР

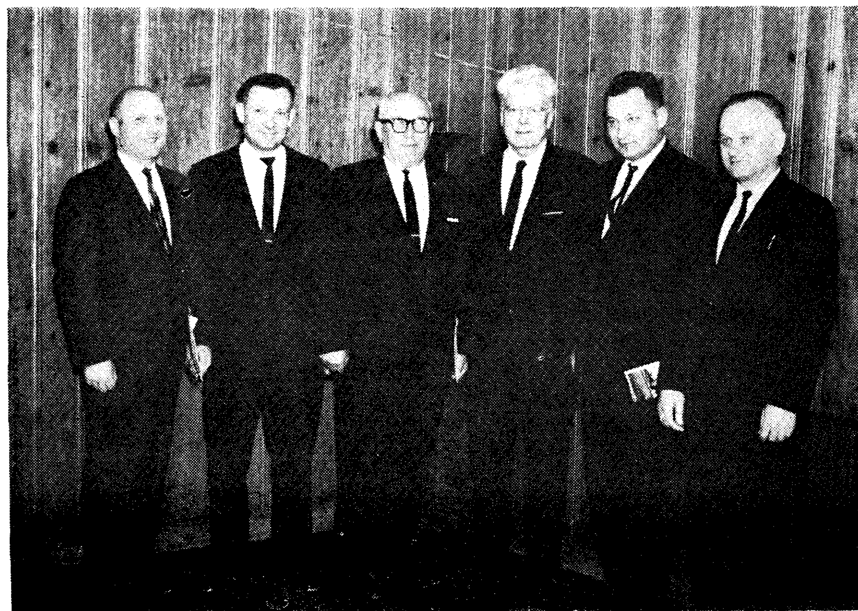
Як паведаміў 17 травеня сёлета „Нью Ёрк Таймс", новым міністрам замежных справаў БССР, на месцы дасюлешняга Кузьмы Кісялёва, назначаны Анатоль Гурыновіч. Гурыновіч будзе таксама ачольваць дэлегацыю БССР у Задзіночаных Нацыях падчас сёлетняй сэсіі.

ДЗЕНЬ БССР НА ВЫСТАЎЦЫ Ў МОНТРЭАЛІ

Як паведаміла „Правда" з 21. 1. 1966., а таксама савецкі камісіянэр Сусьветнай Выстаўкі ў Монтрэалі ў 1967 г. Барысаў (СССР ставіць свой павілён вартасьцяй 12 міліёнаў даляраў насупраць павільёну ЗША) — 15-га жніўня там будзе адзначаны з усей помпай „нацыянальны дзень СССР", 16-га жніўня „нацыянальны дзень УССР", а 17-га жніўня „нацыянальны дзень БССР". У часе выстаўкі (28 красавіка — 27 кастрычніка 1967 г.) будуць выступаць розныя тэатральныя калектывы, ансамблі танцаў, хоры, цырк, выдненшыя артысты, лепшыя калектывы мастацкай самадзейнасьці, як і спартсмэны ўсіх савецкіх рэспублікаў і большых гарадоў СССР, а таксама хор Чырвонай арміі.

Відома, што тут Саветы будуць старацца зрабіць шмат шуміхі й прапаганды аб сваім „раі", дык нам, Беларусам і Украінцам Канады й ЗША трэба ўжо цяпер думаць аб усім гэтым, бо не задарма-ж бальшавікі вывесяць на выстаўцы вялікі транспарант хвалшу: „Усё ў імя чалавека, усё для чалавека!"

Антон Маркевіч

НА СУСТРЭЧЫ З КАНГРЭСМЭНАМ ФІЕНАМ У КЛІЎЛЕНДЗЕ
Зьлева направа: С. Карніловіч, К. Калоша, К. Кіслы, кангрэсмэн Майкл Фіен, Я. Раковіч і Я. Шымчык
(гл. карэспандэнцыю на 1-ай бачыне)

НОВАЯ УПРАВА БАЗА Ў КЛІЎЛЕНДЗЕ

15-га травеня сёлета адбыўся агульны справаздачна - перавыбарны сход Аддзелу БАЗА ў Кліўлендзе. У новую ўправу Аддзелу былі выбраныя наступныя асобы: сп. С. Карніловіч — старшыня, сп. А. Стрэчэнь — віцэ-старшыня, сп. К. Кіслы — сакратар, сп. А. Яраховіч — скарбнік, сп. М. Страпко — сябра ўправы.

У Рэвізійную Камісію выбраныя сп. сп.: А. Шастак, Я. Каваленка й Б. Семянчук.

Нававыбранай Управе жадаем як найбольшых дасягненьняў у ейнай нацыянальнай і грамадзкай дзейнасьці.

КРЫХУ АБ МАЛЯРСТВЕ

Ад 12-га лютага да 20-га сакавіка ў „Арт Галеры" Таронта, якое, дарэчы, у апошніх дзьвюх дэкадах шпаркімі крокамі высоўваецца на адно зь першых культурных цэнтраў Паўночнай Амэрыкі, адбываецца выстаўка малярства Піет Мондрыяна (Галяндзец, 1872-1944.)

Мастацтва Мондрыяна ёсьць своеасаблівым і звычайна няправільна інтэрпрэтаваным. Яно сталася сынанімам мэханічнага, беспрадметнага, безасабовага роду мастацтва. Такім прынамся выдаецца апошняя ягоная фаза, якая мае вялікі ўплыў на сяньняшняе жыцьцё, пачынаючы ад архітэктуры, а канчаючы на стылі жаноцкае вопраткі-модзе.

Як-бы ня выдавалася нам дзіўным, але для Мондрыяна, дзіцяці 19-га стагодзьдзя — эпохі рамантызму, мастацтва не існавала „толькі для мастацтва", але яно было на службе містыцызму, было толькі сродкам, а ня мэтай самой у сабе.

Амаль ад самага пачатку ў ягоных рэалістычных абразох назіраецца канцэнтраваньне прадмету да яго галоўнага стрыжня, у якім заключаецца рацыя быту данага прадмету, данай ідэі. За фасадай павярхоўнасьці Мондрыян дашукоўваецца ідэі. Ён, рысуючы дрэва, абмінае вонкавыя дэталі й абагульняе яго да містычнай абстрактнай ідэі дрэва наагул. Глядзячы на ягоныя собскія партрэты, што-ж мы бачым? Толькі вочы! — інтэнсыўны позірк гіпнатызуючых вачэй! Адыйшоўшыся ад абраза, аж пачуаеш: ці там быў нос, вушы, барада? Ёсьць там патроху ўсяго, але чамусьці бачыш толькі вочы, як-бы мастак гаварыў: толькі ў вачох пабачыш душу чалавека.

Першыя ягоныя абразы — гэта выключна рамантычныя краявіды, прадметам якіх лясы, касьцёл, мора. Паступова аднак у працэсе разьвіцьця рамантычны, поўны дэталяў краявід канцэнтруецца, набірае сілы. Скрозь паўтараецца выразная, моцная вось сымэтрыі між верхняй і ніжняй часткай абраза, які набірае штораз мацней сканцэнтраваных формаў — сьпірытуальнага шкелету; які хаваецца пад пакрыўкай павярхоўнасьці, якую Мондрыян усё болей і болей рэдукуе. Вось гэтая тэндэнцыя да рэдукаваньня, канцэнтраваньня да самага найважнейшага, да абстрактнае ідэі, найвышэйшай гармоніі й парадку існуючага ў сусьвеце пад вечна зьменнай паверхняй і вядзе Мондрыяна да яго апошняе фазы мастацтва, якое мы называем абстрактным.

Трэба толькі памятаць, што гэтыя квадратныя структуры, што выражаюць супакой ці рух, адзінства ці многалікасьць, у Мондрыяна ёсьць вынікам дысцыпліны ягоных раньніх рамантычных імпульсаў, каб адкрыць містыцызм закрыты фасадай прыроды.

Раіса

У БЕЛАРУСКІМ СТУДЭНЦКІМ САЮЗЕ
з успамінаў

У Саюзе на Завальнай —
Назавём пазму гэту,
Старшыня ў шахматы грае,
Скарбнік — дай, крычыць, манэту!

Старшыня—сьвятой памяці Адам Дасюкевіч — загінуў трагічнай сьмерцяй у часе апошняй вайны, сакратар гадуе беларусых, як сама, Паўлюка й Эву.

У Віленскім Беларускім Студэнцкім Саюзе была я толькі адзін апошні год ягонага існаваньня, 1938-39. Калі датуюцца ягоныя пачаткі — ня ведаю. Ведаю толькі, што ён, як і старыя муры У.С.Б., узгадавалі й выпусьцілі ў сьвет нямала Беларусаў і Беларусак, якія у такі ці іншы спосаб, у большай, меншай, ці значнай меры пакінулі сьлед на камяністым шляху беларускага народу да вызваленьня.

Будучы на апошняй бачыне кнігі „Саюзу на Завальнай", мне давялося толькі скаштаваць ягоны нэктар, уцягнуць у грудзі арому рамантыкі й дзіўнага чару, які быў сьвоеасьцю Саюзу й Сьвятаянскіх муроў, Бэрнардынкі, Трохкрыжовай і Замкавай гары, Закрэту, Вялікай вуліцы, касьцёлу сьв. Ганны, Аўгустыянскай, Новага Сьвету, Беларускага музею, Вострай Брамы, Завальнай — ды ўсёй Вільні! А ваколіц!? — Каму з вас, каляжанкі й калегі, ня сьціскаецца сэрца, думаючы аб Вэрках, Троках.... (Каторы гэта з вас трос лодку так, што яна хіба толькі цудам утрымалася на паверхні вады?). Паўнаводная Вяльля й шумная Вялейка — спаведнікі маладых трывожных сэрцаў.... Як доўга я вас сьніла ў часе вайны, ня могучы вярнуцца да вас! Ні Бэрлінскія, ані Фрайбурскія муры, ані унівэрсытэт Марбургу, ці Таронта ня маюць тэй павагі, сьвятасьці й любасьці, за ніводнымі з вас я так ня сумавала, як за Сьвятаянскімі мурамі.

Да Саюзу на Завальнай пад нумарам 1 ішлося па Нямецкай вуліцы, а тады зварачвалася на Дамініканскую да Завальнай. Мясьціўся ён у вялікаватым пакоі, у якім было маса кніг, газэт, паперы — быццам у друкарні — і заўсёды шмат каляжанак і калегаў. Першы раз, як туды зайшла з сваёй Валяй, чулася надта зьбянтэжанай, здаецца найбольш маёй (цяпер чуць не абагаўлянай) пружанскай гаворкай і таму так шмат гаварыла. Калі-ж выпаўняла заяву аб уступленьні ў Саюз, напісала год сваіго нараджэньня на цэлае стагодзьдзе раней — заміж 19... — 18... Трэба было двух паручыцеляў. Ня помню хто за мяне паручыўся, здаецца Танюша й хтосьці з Паляшукоў. Пазнала тады Аню, Люньку, Ірку, Ганку С., а з калег, хоць іх у той вечар было нямала, помню толькі Чэся Н. Гэта ўжо толькі пасьля сустрэлася з цэлай плядай — кажны пасвоіму цікавых хлапцоў, як Антось, Адась, Мітрафан, Мікола, Шурка, Стась, Сюк, Віця, Віктар, Вітаўт, Жэнька.. О, Жэнька быў нечым спэцыяльным! (Ня тым, што Вы думаеце.)

Калі падпасваючы каровы ў Пажарку, ці Кладках (Пружаншчына), чытала толькі што атрыманы зь Вільні ад Валі зборнік „Пад Мачтай" („Люблю стаяць пад цяглай соснай, пад мачтай быццам залатой..."), думала, як жа-ж выглядае гэты Максім Танк?..

Весь чаму так хацела нарэшце пазнаць Жэньку Скурку. Пабачыла яго першы раз на нейкім вечары, як рэцытаваў свае:

Уракні, матуля, сына тваёго людзі,
Уракні загоны — шэрыя палі,
Як у белы кужаль убіралі грудзі
Белыя бярозы, тапалі.
Уракні і вочы сініх краіны...

Як трудна знайсьці большага мастака слова, так ня чула лепшага, як ён сам, выканаўцы Танкавай паэзіі. Добра чытаў Танка й ягоны „настаўнік" В. Т. — „...я ў торбе сухароў прынёс, а вочы мокрыя ад сьлёз..."

Жэнька быў, як кажны іншы малады, жывы, чупрынясты, зь сінімі вачыма хлапец, часам крыху „жуліковаты". Раз, трохі на яго ўзлаваўшыся, сказала: „Вы зусім ня выглядаеце на Танка, я Вас зусім інакш уяўляла!" — А войстраязыкі В. падхапіў — „А як жа-ж Вы яго ўяўлялі, што заўсёды глядзіць толькі на месяц?"

Зараз пасьля таго вечара, як Танк чытаў „Уракні, матуля...", прышлі калегі зь Літоўскага Студэнцкага Саюзу й забралі нас усіх на сваю вечарыну, дзе мы й добра загулялі. А баль трох Саюзаў! (Беларускага, Літоўскага й Украінскага). Хто з Вас ня памятае традыцыйных баляў трох Саюзаў!? Быў гэта поўне апошні, на якім я была. У сотню пар Лявоніха, Сукцыніс... Туган... Раньнія чырвоныя праменьні сонейка прасочваліся праз вокны балявай залі, а мы сядзелі на ступеньках падвышэньня, дзе йграла аркестра. І было надта ціха на душы й на залі. Час быццам затрымаўся, каб зрабіць незабыўны адбітак на душы чалавека. Чырвоныя праменьні ўсходзячага сонца й тая часіна... і для яе варта было жыць.

Пасьля было шмат гутарак аб вайне. Паехалі на вакацыі дамоў і ў Вільню ніколі не вярнуліся. Пакуль, аднак, пачалася вайна, Беларускі Студэнцкі Саюз зрабіў улетку яшчэ зьлёт на Палесьсі, на самакатах. Ня ведаю чаму, але дзеўцы каля Белавежы Таня ня мела ровару (хоць ведаю, што яна на самакаце прыехала на Палесьсе) і ехала на раме, калі не наймацнейшага, дык найбольшага Мітрафана. Калі мы прыехалі ў вёску, то тамашнія жанчыны, як пабачылі, што ўсе маюць у руках самакаты, апрача Тані — пытаюцца, як-жа яна сюды папала, калі ня мае на чым ехаць? А мы паясьнілі, што лёганькая Таня ўвесь час за намі бяжыць. — „А Божачкі, Божачкі..." — дзівіліся кабеткі. Вілянчукі й Навагардчане сьмяяліся з нас Паляшукоў, што ў нас „Чорная корова дае белое молоко". Так яно й ёсьць на нашым незабыўным Палесьсі. Той самы Танк кажа Забэйдзе-Суміцкаму:

Пойдзеш ты ня раз па сьвеце
зь песьняй,
Воплескі рассыплюць табе градам,
Але не забудзеш ты Палесься,
Не забудзеш край свой на імшарах.

Цікава, колькі нас тут ёсьць з Саюзу на Завальнай? Што з нас зрабіла жыцьцё? Тады Танк пісаў:
„Час яшчэ твару майго не зразорыў, плечаў ня сьцянуў гадоў шэры камень." Цяпер-жа ён у вадным з сваіх вершаў наракае, што яго дзяўчаты называюць „дзядзей".

Ці хацелі-б мы цяпер зрабіць зьлёт?

...І сядзем на прызьбу, на прызьбу,
на новы парог,
Як зь песьняй зь вясёлым абліччам,
Вярнуўшыся з дальніх этапных
дарог,
Хоць шмат каго з нас не далічым...

Ты зьвесіш чупрыну саломеных
стрэх
Пад гоман і шум разгавраў,
І выплывуць зоры на сіні начлег,
На мокрую пашу вазёраў...

(З уступу да паэмы „Нарач", віленскага выданьня)

Раіса

ПАЧАТАК НАШАНІЎСКАГА ГОДУ

14 ВЕРАСЬНЯ 1906

Гэты дзень мне добра памятны. Пару дзён перад тым я прыйшоў з Гальшан у Вільню з адной спадарожніцай — «набожнай бабулькай», што йшла у Каліварыю (у пілігрымы).

Мы абмінулі Ашмяну, скарочваючы дарогу праз Баруны, і мелі каля 80 кілямэтраў. У пачатку лета я скончыў у Ашмяне Гарадзкую школу й шукаў магчымасьці вучыцца далей. У Вільні мяне нейк уладзіла цётка Антаніна Савіцкая, маміна сястра, на г. зв. „кватэру" для хлапцоў. Дык вось пераходжу я 14 верасьня з вуліцы Татарскае на Віленскую й чую выкрыкі хлапчукоў-газэтчыкаў: „НАША ДОЛЯ"! — „У простай мове"! — „По-простэму!"...

Хлапчукі лёталі, як маланка, крычалі, як на пажар, а публіка затрымлівалася, людзі вырывалі „Нашу Долю" ім з рук. Толькі чувалася: „Давай ту, давай!" Адны ў другіх пыталіся: „Што гэта?" Тыя казалі: „В хлопской, простай мове..." — „Давай-давай!" —

Але дзе-ж там?! Ужо хлопцы самі асталіся з пустымі рукамі й зараз зьнікалі. Пакуль я — правінцыяльны разявяка — зьмеркаваўся, ужо было немагчыма ані ў той дзень, ані назаўтра — ні на вуліцы ўбачыць, ні дзе знайсьці газэты. — Так „нашая доля", якая мне была даступнай ад пачатку майго жыцьця ў сваёй усёй гарачыні, стала мне недаступнай у друкаваным слове. Колькі я ні шукаў, ні пытаўся ў газэтчыкаў, нідзе „Нашае Долі" ня мог знайсьці!

Але той дзень і здарэньне асталосямне памятным аж да сяньня. Была сьвежая раніца, сонца праглядвала між праходзячых хмараў — дзянёк цёплы й прыемны. Публіка людная Віленскае вуліцы, дзе крыжавалася з Праспэктам, была настроена весела й аж адрантвела ад такое неспадзяванае весткі, што зьявілася газэта у „нашай мове", „в простэй мове", ці як іншыя казалі — „по нашэму".

Вільню ў тыя часы апісывалі й уважалі за горад польска-жыдоўскі, але беларуская мова была ведамай усім, бо наўкол, асабліва па шляху ашмянскім, лідзкім і троцкім да віленскіх прадмесьцяў у горадзе, нашыя „тутэйшыя" людзі гаманілі папросту: чуваліся выкрыкі на вуліцах, гутаркі ў крамах і шэпты на касьцёлах... ...А ўжо на „Казюка" (кірмаш на Лукішках 4-5-6 сакавіка) беларуская мова дамінавала й на самым рынку, разыходзілася з народам, што плыў на кірмаш і адплываў адтуль. Самыя дыстынгаваныя паненкі вярталіся ад „Казюка" (так называлася сьвята каралевіча Казімера 4-га сакавіка) абвешаныя вянкамі смаргоньскіх абаранчак.

І што найбольш дзіўнае — навет у прадмесьцях у бок Каліварогі і ў кірунку Вількоміра, дзе канчалася Вількомірская вуліца й аколіцы называліся „Шышкінскія горы" — па аднаселлях і вёсачках — скрозь гаварылі пабеларуску. Але ўсё гэта было ў эпоху, калі распачынаўся „Нашаніўскі Год", ЮБІЛЕЙ якога ўспамінаем.

Пасьля таго памятнага першага нумару, далейшыя пяць царская цэнзура сканфіскавала, аднак „НАША ДОЛЯ" стала зерняткам, зь якога — міма самага жорсткага перасьледу — вырасла й дасьпела „НАША НІВА" й зь якога пачалося запраўднае адраджэньне Беларускага народу.

а. Язэп Гэрмановіч

ФЭЛЬЕТОН

ЧЫЕ-Б ЦЯЛЯТА МЫЧАЛІ, А ВАШЫ-Б МАЎЧАЛІ

Запраўдны поступ. Завяртанцы навучыліся да самых сябе й рэдакцыю лісты пісаць. Праўда, гэта нягеглае племя й раней „Земляні пішуць" гарусьціла, адылі цяпер ажно пра мастацтва плявузгаць пачало. Менш істотнае тое, што нейкі прокша ці іншы паўзун, пра Акулаву „Дзярлівую Птушку" свой „твор" згарусьціўшы, „Антон Семянюк, Канада", падпісаўся. Навет пад ліхатворнай „партыяй роднай" нейкі няхітры крок наперад зрабіць можна. Важнае, што разважаць пачалі пра... мастацтва.

Словам гэтым, як усім зацікаўленым людзём у вольным сьвеце ведама, вызначаюць плёны творчае працы ў розных галінах культуры, вылучаючы, на нашу думку, зьвіхнуты мадэрнізм і ягоных пасынкаў.

Калі-ж гадунцы „роднай партыі" пра мастацтва гаворадь, дык значэньне мяняецца. Яны мастацтвам называюць агглабліну, якую „родная партыя" павяртае направа або налева, залежна ад таго, каторы культ ці іншы прайдзісьвет зьверху пагане. Характэрнасьцяй агглабліны ёсьць тое, што яна ня мае нічога сувольнага з запраўднасьцяй. Здані, створаныя паводля рацэптаў „роднапартыйнае" догмы, намагаюцца быць эрзацамі жывых людзей у літаратуры. Партыйная рыторыка падводзіцца пад мастацкі пафас. За працэсам гэткага „мастацкага" тварэньня наглядаюць „роднапартыйныя" жрацы, накшталт броўкаў, новікавых, гурскіх ды іншых прокшаў...

Найбольш плённай і даходнай галінай гэткага квітнеючага „мастацтва" была й ёсьць ленініяда. Пра Ільіча пішуць пёрамі, машынкамі, друкуюць, яго пэцкаюць хварбамі, ляпяць з гліны, гіпсу, льлюць зь медзі, вытыкаюць у палатне, выразаюць з дрэва, точаць з мармуру, падпякаюць і падсмажваюць справа й зьлева. Цэлы шчасьлівы эсэсэраўскі народ, як мурашнік, для яго завіхаецца. Пайдзі, прыкладна, у каторы хочаш бэсэсэраўскі парк у горадзе. Куды ня плюнеш, то ў мудрагелістага Ільіча трапіш. Панастаўлялі, добрым людзём праходу няма.

Дзіва, што ў Канадзе ці Аўстраліі пшаніцу купляеце. Людзі добрыя на нівах сеюць і зьбіраюць, а вы ўсё аднаго лысуна лепіце ды пэцкаеце. Мусіць, каб сабраў усё прыгонным народам запрацаванае дабро, што растрацілі на тое ляпеньне, пэцканьне ды пустое плявузганьне, дык на камплетнае ўтрыманьне добрай дзяржавы хапіла-б. Прыказка кажа, што „кажны цыган сваю дохлую кабылу хваліць". Адылі гэтага вашага мастацтва за межамі „сьвяшчэннага саюзу" й сьвіньні не ядуць. Забаўляйцеся, калі вам Бог розум забраў...

Варта прыгадаць тое вашае запраўднае мастацтва, дзе вы асягнулі й падвысілі ўсе шчыты. Гэта — худыя авоські, бясконцыя чэргі, дохлы калгасны статак, пірацкім спосабам нішчаная прырода, „безалаберная" гаспадарка на варштатах вытворчасьці, гэта хабар і ашуканства, прапагандная хлусьня й брахня, гэта — вечная посьніца, непраглядная галіта калгаснае прыгоншчыны.

Ваша мастацтва гэта — міліёны закатаваных у канцлягерах, асірочаныя дзеткі й аўдавелыя маткі, пакалечаныя „сьвяшчэннай ацечасьцьвеннай" вайной мужчыны. Ваша мастацтва гэта — апаганеныя дамы Божыя, папялішчы зруйнаваных сьвятыняў, гвалтам русыфікаваныя каляніяльныя народы.

Вось чым пахваліцца можаце. Як доўга чалавек на сьвеце жыць і Бога славіць будзе, дык пра гэтае вашае кашмарнае „мастацтва" не забудзецца. Тварыце далей. Народная прыказка кажа: „На шыбеніцу не сьпяшайся, яшчэ пасьпееш".

Нядаўна выпушчаны ў вольны сьвет гаротнік Валеры Тарсіс кажа, што ў эсэсэрыі найбрыдчэйшымі славамі ёсьць „камуніст" і „парцец". Калі зьвярадкелы род зьвядзецца, то чарту палёгка будзе: маткі дзетак ня чортам, а камуністам палохаць будуць.

Дык лепш пра запраўднае мастацтва пакіньце. Навошта пляліца, куды не далезіце. Лепш бяжыце вунь да варштатаў цацы наводзя Ільіча ляпіць і пэцкаць. Многа-ж патрэбна, бо перад хаўтурамі па вас, яшчэ пяцідзесяцігодзьдзе прыкладагаа кастрычніка будзеце гарлапаніць...

М. Козыр

КНІГА БЕЛАРУСКІХ ПРЫКАЗАК

У рэдакцыі Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва, а выданьнем Фундацыі ім. Пётры Крэчэўскага, асобнаю кніжкаю выйшаў зборнік беларускіх прыказак Меншчыны запісу Адама Варлыгі, пад назваю „Прыказкі Лагойшчыны". Кніжка, вялічыні 112 бачынаў, зьмяшчае артыкул „Беларускія прыказкі" Р. Максімовіча, уводнае слова А. Варлыгі, 1714 прыказак, прымавак, выказаў з паясьненьнямі, 108 загадак, беларускія прывітаньні, клёнку, і бібліяграфію публікаваных запісаў беларускіх прыказак і загадак ад XVII стагодзьдзя да нашых дзён, — усіх 86 пазыцыяў, — складзеную Р. Максімовічам.

Апрача свае навуковае вартасьці, цікавае найперш этнаграфам і мовазнаўцам, кніжка карысная вельмі настаўнікам, пісьменьнікам, публіцыстым, і ўсім беларускім працаўнікам слова й пяра. Цана кніжкі 1.50 даляра.

ВІТАЕМ!

Галоўная Управа Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня і Рэдакцыя газэты „Беларус" вітаюць Спадарства Марыю й Чэслава Ханяўкаў з нагоды іхнага Срэбнага Вясельля і зычаць Ім яшчэ даўгіх год шчасьлівага сужэнскага жыцьця.

19-ТЫ ПАРАД ЛЯЯЛЬНАСЬЦІ

У суботу 30 красавіка сёлета Вэтэраны Замежных Войнаў ладзілі ў Нью-Ёрку 19-ты гадавы парад Дня Ляяльнасьці.

Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне, як і мінулымі гадамі, брала ўдзел у парадзе Ляяльнасьці. Сябры БАЗА ў асобнай калёне з амэрыканскімі й беларускімі сьцягамі ды актуальнымі на дзень Ляяльнасьці транспарэнтамі прайшлі па Пятай Авэню ў Мангэтэне. Яны прадэманстравалі ляяльнасьць да Задзіночаных Штатаў Амэрыкі, імкненьні Беларускага Народу ды поўную салідарнасьць з Урадам Прэзыдэнта Джансана ў змаганьні з камунізмам. На ганаровай трыбуне параду беларускае грамадзтва Нью-Ёрку рэпрэзэнтавалі: Яго Высокапраасьвяшчэнства Архіяпіскап Васіль, гэн. Ф. Кушэль і Старшыня Галоўнай Управы БАЗА інж. М. Гарошка.

Калёну БАЗА вёў сп. М. Кунцэвіч.

40-ЫЯ ЎГОДКІ СЬМЕРЦІ СЫМОНА ПЯТЛЮРЫ

У суботу 21-га травеня сёлета ў Нью-Ёрку адбылася ўрачыстая жалобная акадэмія, прысьвечаная памяці Сымона Пятлюры, Старшыні Дырэкторыі й Галоўнага Атамана Войскаў Украінскае Народнае Рэспублікі. Акадэмія ладзілася ўкраінскімі УНР-ўскімі коламі й была прысьвечаная 40-м угодкам Пятлюравае сьмерці. Як ведама, Сымон Пятлюра, змагар за незалежнасьць Украінскае Народнае Рэспублікі, загінуў 25-га травеня 1926-га году ад скрытабойчае савецкае кулі на вуліцы Парыжа.

Беларускае грамадзтва Нью-Ёрку прадстаўляў на акадэміі ген. Ф. Кушаль.

РЭФЭРАТ У НЬЮ БРАНСЬВІКУ

На запросіны Ўправы Аддзелу Беларуска - Амэрыканскага Задзіночаньня ў Нью Брансьвіку, у нядзелю 13 сакавіка 1966 г., у залі мясцовага беларускага грамадзкага цэнтру меў рэфэрат др. В. Тумаш аб жыцьці й дзейнасьці выдатнага вучонага-гуманіста, першадрукара Беларусі й усяе ўсходняе Эўропы, доктара Францішка Скарыны. Рэфэрат ладзіўся ў сувязі зь мінулым 425-годзьдзем ад сьмерці Скарыны дый з увагаю на прыпадаючыя ў гэтае будучым 450-я ўгодкі беларускага друку.

У рэфэраце дадзены быў агляд жыцьця й дзейнасьці выдатнага Палачаніна на фоне культурна-гістарычных падзеяў тагачаснае Эўропы й Беларусі. З рэфэрату прысутныя даведаліся й аб выніках архіўных росшукаў апошніх год у галіне раскрываньня фактаў жыцьцяпісу доктара Скарыны, аб вывучэньні ягонае літаратурнае й выдавецкае спадчыны, дый аб вазе й значэньні Скарынавага культурна - духовага пачыну для нашых часоў. У дыскусіі выказалася шмат прысутных, што сьветчыць аб вялікім зацікаўленьні рэфэратам і найвыдатнейшаю постацяй „залатое пары" беларускае культуры.

Гаспадарнай рупнасьцяй мясцовых Беларусак, пасьля рэфэрату наладжаная была прысутным пачостка, якая прайшла ў васабліва сяброўскай атмасфэры.

НАСТАЎНІЦКАЯ КАНФЭРЭНЦЫЯ

28 травеня сёлета адбылася ў Нью Ёрку ў памешканьні Фундацыі Пётры Крэчэўскага канфэрэнцыя настаўнікаў беларускіх сыботніх школаў. У канфэрэнцыі ўзялі удзел, апрача настаўнікаў, прадстаўнікі грамадзкіх і культурна - асьветных арганізацыяў. Канфэрэнцыя была скліканая з ініцыятывы Беларускага Школьнага Фонду й настаўнікаў Беларускай Школы ў Нью Ёрку. Нарадамі канфэрэнцыі кіраваў старшыня Школьнага Фонду Др. В. Тумаш.

У праграме канфэрэнцыі было колькі цікавых рэфэратаў. Сп-ня З. Гарошка й сп. М. Тулейка прачыталі рэфэраты аб выкладаньні беларускай мовы ў сыботніх школах. Сп. Ю. Станкевіч — аб выкладаньні гісторыі й геаграфіі. Яго Высокапраасьвяшчэнства Уладыка Васіль — аб выкладаньні Закону Божага. Сп-ня З. Станкевіч — аб дзіцячай самадзейнасьці й занятках з моладзьдзю. Сп. Данілюк — аб пазашкольнай працы зь дзецьмі. Сп. К. Калоша паінфармаваў аб беларускай школе ў Кліўленьдзе. Зь ягонае інфармацыі было відаць, што школа ў Кліўленьдзе найлепш арганізаваная, мае найболей вучняў і найлепшыя пэрспэктывы на будучыню. Пасьля кажнага рэфэрату была жывая дыскусія, у якой ахвотна бралі ўдзел усе прысутныя.

Пад канец канфэрэнцыі Др. В. Тумаш паінфармаваў аб дзейнасьці й плянах пашырэньня Школьнага Фонду, а сп-ня З. Станкевіч узьняла справу заснаваньня настаўніцкае арганізацыі. Канфэрэнцыя выявіла поўную згоду ў справе зарганізаваньня настаўнікаў. Дзеля зьдзейсьненьня гэтага была пакліканая ініцыятыўная група настаўнікаў, якая і мае заняцца гэтаю справай.

Адмысловая пакліканая камісія мае зрабіць усе магчымыя захады дзеля апрацаваньня школьных падручнікаў.

Канфэрэнцыя паказала, што справа навучаньня беларускіх дзяцей на эміграцыі ў роднай мове заўсёды вельмі актуальная. Трэба верыць, што пасьля нарадаў у розных беларускіх асяродках, справа навучаньня дзяцей у беларускіх школах ды праца з моладзьдзю будуць узятыя на ўвагу ня толькі настаўнікамі, але й усімі дзейнымі нацыянальнымі й культурна-асьветнымі працаўнікамі.

Заканчэньне школьнага году у Нью-Ёрку

У суботу 21-га травеня сёлета адбылося заканчэньне школьнага году ў Беларускай сыботняй школе ў Нью-Ёрку.

Вучні, настаўнікі й бацькі зыбраліся ў залі пры Антлянтык эвэню, 401 скул, пасьля аднае лекцыі, усе накіраваліся нагору ў царкву.

У Саборы Сьв. Кірылы Тураўскага Яго Высокапраасьвяшчэнства Уладыка Васіль адслужыў малебен і прамовіў да дзяцей з нагоды заканчэньня школьнага году. Уладыка падчыркваў у сваёй прамове вялікае значэньне нашае сыботняе школы, у якой дзеці вучацца любіць Бога й Беларусь.

Пасьля малебну у залі дзеці выступалі зь вершамі й музычнымі нумарамі. Была таксама адыграная аднаактовая п'еска „Маміны памочнікі", у якой прымалі ўдзел: Ніна Запруднік — маці, Алеся Кіпель — Алеся, Юрка Драздоўскі — Юрка. Дзеці вывучылі свае ролі добра; упоўнена й натуральна трымаліся на сцэне.

У школе ёсьць колькі выдатных вучаніцаў і вучняў, некаторыя зь іх прыяжджаюць здалёк, з суседніх гарадкоў. У сваёй працы настаўнікі спатыкаюцца із бацькамі, якія, сьведамыя нашага заданьня, узгадаваць дзяцей Беларусамі, супрацоўнічаюць із школаю вельмі цесна.

Ад імя бацькоў на школьнай урачыстасьці прамаўляў Др. Вітаўт Кіпель — гаварыў добра й цёпла, падчыркваў значэньне сыботнае школы, дзякаваў настаўнікам і выказаў надзею на разьвіцьцё нашае суботняе справы — беларускае школы.

Дзеці паднесьлі настаўніцам прыгожыя букеты бел-чырвона-белых гвазьдзікаў, а настаўнікам невялікія падарункі.

Палуднавалі разам за супольнымі сталамі. На гэтым сьціплая урачыстасьць скончылася.

Шкада адно, што і сёлета ня ўсе бацькі пасылалі свае дзеці ў беларускую школу. Няўжо-ж яны забыліся на актуальны й сяньня заклік нашага паэты адраджэнца Францішка Багушэвіча — „Беларусы, не пакідайце мовы нашай беларускай, каб ня ўмерці!"

А варта было-бы да яго прыслухацца й яшчэ раз перадумаць гэтую важную справу.

Настаўніца

ДЗЕНЬ МАТКІ

У нядзелю 8-га травеня сёлета стараньнем БАЗА ў Кліўлендзе й Згуртаваньня Беларускае Моладзі быў урачыста адзначаны Дзень Маткі.

Старшыня мясцовага аддзелу ЗБМА сп. Ул. Дунец прывітаў матак і перадаў слова для дакладу а. А. Крыту, які, ілюструючы словамі нашых паэтаў і пісьменьнікаў, нарысаваў ролю маткі ў сям'і, грамадзтве й народзе. Пасьля гэтага дзеці беларускай сыботняй школы дэклямавалі вершы ў чэсьць маткі, а нядаўна зарганізаваны жаноцкі ансамбль выканаў некалькі беларускіх народных песьняў. Мастацкай часткай кіраваў сп. К. Кіслы. На заканчэньне сп. Я. Раковіч падзякаваў усім тым, хто дапамог у падрыхтаваньні ўрачыстасьці й закрыў афіцыйную частку вечару. Але разыходзіцца не хацелася й гулялі да позняй ночы.

С. К.

ПАДЗЯКА

Арганізацыям і асобам, якія прынялі ўдзел у пахозінах сьв. пам. Д-ра С. Грынкевіча ды прыслалі свае спачуваньні або вянкі, сям'я памерлага выказвае шчырую падзяку.

Кацярына Грынкевіч і дзеці